

5 C 2

1935

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: δ.

OSASTO: C₂.

ASIA: _____

Tuholuassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Erich.

12/1 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, tammikuun 19 päivänä 1935.

N:o 172.

4 30/ae. 85
22/1.35
5 C2

Herra Ulkoasiainministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa n:o 1 " Valtiollinen tilanne riksdagin koontuessa".

Esitän Teille, Herra Ulkoasiainministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Arrich

Herra Ulkoasiainministeri A.Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Tukholma ssa 19 p:nä tammi kuuta 1935.

Asia: Valtiollinen tilanne riksdagin
kokouksessa.

4 30 hae. 35
22/1.35
ASTO
5 C2

Hallitus näyttää suurin piirtein katsoen voivan jommoisellakin tyydytyksellä rauhallisin mielin katsella lähintä tulevaisuutta, ei tosin siinä mielessä, että kritiikkiä, kirpeätäkin, tulisi puuttumaan, taikka että hallitus jäisi hyökkäyksiltä turvatuksi, vaan sikäli että vastustajat tuskin voivat löytää ja tuskin etsivätkään sellaista yhteistä pohjaa tai yhteisiä suuntaviivoja, joita myöten kävisivät taisteluun. Kansallissosialistiset liikkeet ovat edelleen hajalla. Ollen sitä otollista hyökkäyspohjaa vailla, jonka edellisten aikojen vakava pulakausi niille antoi, ne ovat merkitykseltään pikemmin heikentyneet kuin voimistuneet. Talonpoikaisliitto on yleensä pysynyt liittosuhteelle uskollisena eikä osoita mitään taipumuksia lähetä oikeistoa, jolla kylläkin on entistä enemmän kosketuskohtia uuden (vapaa mielisen) kansanpuolueen kanssa, mutta joka ilman talonpoikaisliiton kannatusta tuskin voi ajatella siirtymistä oppositiosta asiain johtoon. Kun keskustelee viime mainittuun puolueeseen kuuluvien johtohenkilöiden kanssa, voi havaita heidän hyvästi viihtyvän liitossaan hallituspuolueen kanssa, jolta saavat tärkeitä myönnytyksiä ja joita vastaan heillä, aina-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaan mitä elinkeinoelämään tulee, ei ole esitettävänä kuin vähäisiä moitteita, sellaisia kuin Suomelle ja Virolle suodut helpotukset lihantuontiin nähden; suurin piirtein katsoenhan hallitus on juuri niin protektionistinen kuin talonpoikaisliitto lehmäkauppoja tehdessään siltä vaatii.

Hallitus teki pahan kepposen porvarillisille puolueille, kun se viime vuoden lopussa, asettaessaan ylikäskynhaltija Nethinin johdolla toimivan komitean selvittämään yhteiskunta- (ja talouspoliittisten) kysymysten syntyjä syviä, monopolit, "suunnitelmatalous" ja yleensä valtiovallan suhde elinkeinoelämään siihen luettuna, teki tyhjäksi mainittujen puolueiden toiveet - oikeammin sanoen vaatimukset - että kysymys "kolmannen miehen" asemasta työriidoissa viivytyksettä otettaisiin käsiteltäväksi. Olihan riksdagen, t a l o n - p o i k a i s l i i t t o l a i s e n (prof. K.G. Westmanin) aloitteesta, pyytänyt ylimääräisten valtiopäivien kokoonkutsu- mista juuri tämän asian vuoksi. Sen sijasta hallitus - kuten Per Albin Hansson itse tavallaan on tämän vuoden lähete- keskustelussa myöntänyt, ellakseen ammattiyhdistyksiä uhmaile- matta - setki tuen helposti rajoitettavissa olevan asian yhteen leppumattoman laajakantoisten asiain kanssa. Tästä Hansson on saanut kuulla sängen kirpeitä sanoja riksdagin tahdon syrjäyttämisestä y.m., ja tosiasiallisesti ammattiyhdistysten ylivallasta johtuvat suuret epäkohdat, Suomen vapaussodassa elleitten "brigadistien" vaineaminen työpaikoilla ja syrjäyttäminen työttömyysavustuksistakin niihin luettuna, jäävät ainakin toistaiseksi kerjaamatta.

Lähetekeskustelussa talonpeikaisliiton johtaja Pehrson (Bramstorp) on hallitusta käsitellyt hyvin helläkäteisesti; hänen puoluetoverinsa professori Westman jo koko joukon jyrkemmin. Kun myöskin "kansanpuolue" on osoittautunut pikemmin sävyisäksi kuin intomieliseksi, oikeisto on jotenkin yksin saanut hoitaa tykistöä, joka kuitenkin tällä kertaa ei ole ollut ylenmäärin järeätä. Senkin suhteellisesti heikko aggressiivisuus riippuu useista seikoista. Se ei ole varma itseltään, seuraantokysymys puoluejohtoon nähden kun on avarina, omat joukot jotenkin hajallaan tai erimielisinä ja takeet vastaisesta vakiinnuttamisesta tai liittoutumisesta varsin epävarmat. Lisäksi tulee, että hallitus tällä kertaa on voinut astua "kansan valtuutettujen" eteen pää ja harjakset pystyssä viitaten parantuneeseen taloudelliseen asemaan, työttömyyden huomattavaan vähenemiseen, ainakin näennäisesti edulliseen ulkopoliittiseen asemaan y.m. sekä uusia veroja tai lainanottovaltuuksia vaatimatta. Tästä säteilevän itsetyytyväisyyden taltuttamiseksi on kyllä oppositien taholta huomautettu, ettei aurinke nouse kukaan laulun vaikutuksesta, mutta se, joka tietää, kuinka edullisesti hyvät "konjunktuurit" aina vaikuttavat hallituksen asemaan, käsittää minkälaisia valtteja nuo edulliset seikat hallitukselle ovat ja kuinka tuntuvasti ne taittavat kärjen sen työttömyys- ja finanssipolitiikkaan aikaisemmin kehitetuilta moitteilta. Tälle havainnolle sain vahvistusta äsken näistä asioista keskustellessani ensimmäisen kamarin, tesin hyvin sävyisäksi tunnetun oikeistolaisen puhemiehen kanssa. Hän kiitti pääministerin hyvää tahtoa ja taitoa valit-

taen, etteivät olosuhteet - lähinnä hallituksen kohtalekas riippuvaisuus ammattiyhdistyksistä - salli hänen kehittää te-
della suuren ja itsenäisen, ahtaista puoluerajoista vapautu-
neen valtiomiehen ominaisuuksia. Muuten hän arveli hallituksen
henkisiltä mittasuhteiltaan kasvaneen. Sen eräissä suhteissa
voimakkaan päättäväiset etteet herättävät vastustajienkin kun-
nioitusta. Ollen täysin selvillä hallituksen kohtalekkaasta
jarrutuksesta tuossa tärkeässä työnvapauden ja työrauhan kysy-
nyksessä, hän kuitenkin piti luultavimpana, että hallitus me-
nestyksellisesti selviytyy näistä valtiopäivistä - ja ehkä
sitten ennen vaaleja voi kaatua ruusunhohteisen sosialistisen
suunnitelmatalouden ohjelmaan, jota se sittemmin saa ajaa joko
vaalitaistelun voittajana taikka - kieltämättä kiitollisemmin -
oppositiiona toimien.

Mitä puolustusmäärärahoihin tulee, hallitus tietysti
tänäkin vuonna on saanut varsinkin oikeistotaholla kantaa noi-
tetta niitten riittämättömyydestä ja välttämättömien parannus-
ten tyydyttämättä jättämisestä. Kun tässä ei kuitenkaan voida
osoittaa suurempaa niukkuutta kuin viime vuonna, kun hallitus
jemmaisellakin syyllä saattaa viitata siihen, että puolustus-
komission työ vielä on keskeneräinen ja että sitä odotetta-
essa ei ole varsinaisiin uudistuksiin ryhdyttävä ja kun vih-
dein nykyinen tilanne suurin piirtein katsoen näyttää tyydyt-
tävän talenpoikaisliitteen, ei tästä asiasta tule hallitukselle
keitumaan varsinaista kompastuskiveä eikä sitä sellaiseksi tar-
keitetakaan.

Hallituksen monopolisoimisaikeet, kuten tiedetään pääasiallisesti öljyjä, kahvikauppaa ja apteekkitarpeita koskevat, kohtaavat tietysti ankaraa vastarintaa. Hra Wigfors turvautui siihen iskulauseeseen, että valtion monopoli näilläkin aloilla on asetettava "yksityismonopoliin" sijalle, mutta itse hän lie-nee tietoinen siitä, että k.o. aiheet, minkään porvarillisen ryhmän kannatusta vailla ollen, teistaiseksi jäänevät ohjelma-kehdeksi, joita puoltaessaan hallitus ei pane henkeänsä alttiiksi.

Lopuksi tahdon mainita, että yliopistokansleri Trygger keskustelussa, joka minulla aivan äsken oli hänen kanssaan, kehitti samoja näkökohtia, joita hän huomiota herättävällä tavalla esitti avatessaan ikäpresidenttinä ensimmäisen kamarin istuntokauden. Hän sanoi olevansa vakuutettu siitä, että nykyisen hallitussuunta todella pyrkii asteittain toteuttamaan mitä jyrkintä sosialisimisohjelmaa, suunnitelmataloutta ja valtionmonopolia, joka vähitellen ottaisi keko elinkeinoelämän valtion elinten huostaan. Kun nykyisen hallituksen johto puhuu yhteiskunnassa lujitettavasta yhteisymmärryksestä, se tällä tarkoittaa "omistavien luekkien" antautumisella saavutettavaa yhteisymmärrystä. Teistaiseksi se rauhoittaa maataloustuottajia, jotka eivät vielä käsitä, että kaikenlaiset heille hetkellisesti edulliset säännöstelytoimenpiteet tähtäävät näihin tarkoitukseen, mutta joiden vielä täytyy herätä huomaamaan erehdyksensä. Järjestelmän lepputuleksena olisi sitten pääoman hupeneminen, yleinen köyhtyminen ja henkilökohtaisen vastuun puute. Hra Trygger sanoi nytkin, kuten riksdagissa, olevansa vakuutettu siitä,

että sosialidemokratia, niin pian kuin se havaitsee olevansa
kyllin vahva, on oleva valmis turvautumaan suunnilleen saman-
laisiin diktatuuriteimenpiteisiin, joiden suosimisesta se nyt
pyrkii tekemään muita epäilyksenalaisiksi.

Ministeri:

Brück

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Juboholmassa olevan lähetyksen raportti n:o 3

Ministeri Erich

8/3. 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, maaliskuun 8 päivänä 1935.

N:o 801.

7 / 31 Sal. D. 35.
11/3. 35.

5 C₂

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää seuraavat raporttinsa:

N:o 2 "Tilannekatsaus" ja

N:o 3 "Suomen kielikysymyksen vaikutukset".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Rich

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Tukholma ssa 8 p:nä maalis. kuuta 19. 35.

7 11 Sal.D. JS.

11/1 JS.

Asia: Tilannekatsaus.

5 C2

Sisäpoliittinen mieliala osoittaa yleensä kiihtynyttä hermostuneisuutta. Huomio keskittyy nykyään, lähinnä tietenkin Tukholmassa, mutta samalla koko valtakunnassa, Tukholmassa t. k. 17 päivänä pidettäviin kunnallisvaaleihin. Näiden merkitystä pidetään erityisen oireellisena sekä 1936 valtiollisiin vaaleihin että mahdollisesti myöskin tämän vuotiseen sisäpolitiikkaan nähden. Puolueet käyttävät toistensa halventamiseksi tavallista voimakkaampiakin syytöksiä. Ensi sijassa ovat tietysti vastakkain oikeisto ja sosialidemokraatit, mutta myöskin uuden kansanpuolueen taholta on lausuttu monta ankaraa arvostelua varsinkin hallituksen finanssipolitiikasta. Hallituksen lainauspolitiikka, suunnitellut monopolit ja korotettavaksi aiottu kansanvakuutus ovat tällä kertaa ensisijaisina hyökkäysten aiheena, kun sitä vastoin työttömyyspolitiikka tällä kertaa jossain määrin on jäänyt varjoon. Mitä nimenomaan Tukholmaan tulee, pidetään luonnollisesti suurta ääntä sosialidemokraattien tuhlavaisuudesta sekä vastuuttomaksi leimatus-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta talouspolitiikasta, joka ankarasti kohtaa veronmaksajia.

Oikeisto voi lukea itselleen huomattavaksi eduksi sen, että kansanpuolue nykyänsä on jotenkin selvästi vieraantunut sosialidemokraateista ja että porvarilliset Tukholman-vaaleissa muodostavat yhteisrintaman, joka ehkä jää kestäväksi. Toisaalta juuri oikeisto nykyään on vastatulessa ja sillä on ollut monta vakavaa kolausta kestettävänä. Svenska Dagbladetin nykyinen tunnetusti alhainen taso - Nya Dagligt Allehandan viheliäisyydestä puhumattakaan - sekä sen äskeistä johtoa vastaan Kreuger-juttun yhteydessä kohdistetut syytökset antavat vastustajille kiitollisia aiheita hyökkäyksiin. Samaan suuntaan vaikuttavat tietysti ylhäisissä oikeistopiireissä viime aikoina sattuneet skandaalit, jotka lehtien kautta ovat meilläkin siksi tunnetut, ettei niitä tarvitse tarkemmin kertoa. On itsestään selvää, että tällaisia aiheita ei puoluetaistelussa jätetä käyttämättä. Lisättäköön vielä, että, eräistä merkeistä päättäen, sosiaalidemokraatit entistä määrätietoisemmin pyrkivät yhteiseen "työläisrintamaan" sulettamaan lähinnä oikeistokommunisteja, jotta, mikäli suinkin mahdollista, jo ensi vuonna saataisiin toteutetuksi toisen kamarin "punainen" enemmistö. Oikeisto, joka luonnollisesti käyttää kaikkia tällaisia oireita tervetulleina valtteina, saa omasta puolestaan kannettavakseen syytöksiä siitä, että se välillisesti tai välittömästi suosii kan-

sallissosialistisia virtauksia. Yhtymä alkaa, näin vasemmistotaholta kernaasti esitetään asiaa, porvarillisten liitossa olevasta kansanpuolueesta, jatkuu siitä vanhaan oikeistoon, siitä Nationella Ungdomsförbundetin johtamaan nuoroikeistoon ja päättyy vihdoin selviin kansallissosialisteihin. Tällaisia väitteitä arvosteltaessa on kyllä myönnettävä, että oikeistossa on paljon niitä, jotka luovat katseensa viimeainittuihin ryhmiin ottaen jonkinlaisen porvarillisen diktatuurin äärimmäisenä mahdollisuutena huomioon, sitäkin enemmän kun luulevat kilpailevan punaisen diktatuurin jo hämmöttävän tulevaisuuden taivaanrannalla. Mitä taasen kansallissosialistisiin ryhmiin tulee, näillä ei suinkaan ole mitään ehdotonta harrastusta "porvarillisen" rintaman lujittamiseen. Tämä riippuu osittain siitä, että kiivaimmat heistä vakuuttavat vastustavansa "porvarillisuutta" yhtä jyrkästi kuin "marxilaisuutta", osaksi siitä, että moni tunnustautuu ajatukseen: "kuta hullumpi sitä parempi" ja sen mukaisesti rakentelee kauas kantavia suunnitelmia sen mahdollisuuden varaan, että sosialidemokratia liittolaisineen pääsisi riksdagissa määräväksi.

Tässä henkien taistelussa talonpoikaisliitto edelleenkin suurin piirtein katsoen pysyy syrjässä ja odottaa tapausten kehitystä. Pidetään luultavana, että Tukholman vaalit eivät tule olemaan vaikuttamatta sen ja

hallituspuolueen välisiin suhteisiin; onpa niitakin, jotka luulevat näiden vaalien tuloksen tänä keväänä ratkai-

sevan hallituksen kohtalon. Eräät oireet viittaavat siihen, että talonpoikaisliitto on alkanut suuremmalla epäluottamuksella suhtautua hallitukseen. Varmaa on, että se ei ole hallituksen takana kolmannen miehen oikeutta koskevassa asiassa, jossa talonpoikaisliitolla onkin oma aloitteensa. Onko tämä puolue näinkin ollen loppujen lopuksi pitävä etujensa mukaisena edelleen kannattaa hallitusta, on vielä avoin kysymys. Hyvin paljon riippuu siitä, mikä vaikutus puolueessa on niillä aineksilla, jotka ainakin periaattellisesti olisivat valmiit itse astumaan hallitukseen (K. G. Westmanin suunta), vai jääkö entinen pidättyväisyyspolitiikka määrääväksi. Sellaisetkin tapaukset, joita ennakolta ei ole voitu ottaa huomioon, voivat muuten vaikuttaa tilanteen kehittymiseen. Niinpä on varsin hyvin ajateltavissa, että Malmössa vastikään sattuneita häiriöitä voidaan menestyksellisesti käyttää aseena hallituksen politiikkaa vastaan.

Ministeri:

Brück

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Eichel

8/3. 1935.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Tukholma ssa 8 p:nä maalisk. kuuta 1935.

7 31 Pal. D. 35.

Asia: Suomen kielikysymyksen
vaikutukset.

1/3. 35.

5 02

Yleensä voidaan sanoa, että Suomen kielikysymykseen nähden täällä viime aikoina on vallinnut eräänlainen aselepo. Tähän on tietysti suureksi osaksi vaikuttanut se, että yliopistokysymys nykyään ei ole ollut meillä etualalla. Kylmistä väleistä huolimatta on Kalevalajuhlien johdosta voitu havaita melkoista kiinnostusta tähän suureen suomalais-kansalliseen juhlaan, vaikka useat lehdet meillä erehdyttävästi ovat väittäneet, että tšekäläinen sanomalehdistö ei olisi asiasta välittänyt (Lähetystön Ministeriöön lähettämä runsas aineisto todistaa asian kylläkin herättäneen huomiota). Tästä huolimatta voidaan kyllä todeta, että mieliala molemmipuolin on herkkä ja kiihtynyt. Pienenä esimerkkinä mainittakoon, että kun valtioneuvos Paasikiven Norden-yhdistyksen juhlassa helmikuun 16 päivänä pitämässä puheessa oli varomaton sana "utrota" (vaikka puhuja tietysti omasta puolestaan torjui ruotsinkielen hävittämistä Suomesta tarkoittavat pyrkimykset), niin tämä, kuten vähää ennen juhlan alkua nähdessäni tekstin saatoinkin arvata, sekä tässä tilaisuudessa että

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystölle.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen jälkeenkin on herättänyt paljon kirpeitä kommentaareja, onneksi ei kuitenkaan lehdistössä. Toisaalta sellainen joutavanpäiväinen tapaus kuin Upsala Nya Tidningin typerä hyökkäys tri Anrickia vastaan hänen juhlapuheensa lyhyen suomenkielisen osan johdosta Suomessa on herättänyt todellisen myrskyn. Kiihtyneen mielentilan vallitessa oikeat mittasuhteet helposti pimevät, ja järkevätkin ihmiset voivat suorastaan tragikoomillisesti reagoida itsessään aivan joutavien seikkain johdosta. Kuten aikaisemmin olen Ulkoasiainministeriölle tiedoittanut (kirj.4/3, n:o 743), tri Anrickin suomenkieliset välilauseet itse juhlassa näyttivät herättäneen lähinnä mieluisaa huomiota. Lähetystön alotteesta valtiosihteeri Knös on ansionmukaisesti arvostellut tri Anrickin moittijita. Se seikka taasen, että lehdet muuten yleensä ovat asiasta vaienneet, on ehkä ollut onnellisinta, koska sanomalehtiväittely vain olisi voinut asiaa pahentaa.

Kielikysymyksen vaikutuksista keskustelin äskettäin tšekäläisen Yleisesikunnan päällikön kanssa, joka vakuutti olevansa asiasta hyvin huolestunut lähinnä sen johdosta, että eräät Suomelle tähän saakka hyvin ystävällismieliset upseeripiirit, varsinkin nuoremmat, helposti käyvät molempien maiden väliselle yhteistoiminnalle, sen nykyisessäkin muodossa, kylmäkiskoiksi. Nykyiseen johtoon, hän arveli, ikävät tapaukset eivät

määrävästi vaikuta, mutta tulevaisuuteen nänden ei ole takeita.

Sotilaallisten piirien mielialoista puhuttaessa, joita monasti aikaisemminkin olen kosketellut, on syytä mainita, että suhteiden viimeaikainen muuttuminen laajoissa piireissä on alkanut herättää todellista epäluuloa suomalaisia kohtaan. Se käsitys voittaa ainakin jonkun verran alaa, että Suomi vastaisuudessa määrättyjen edellytysten vallitessa voisi Ruotsia sotilaallisesti uhata. Tämä tuntuu tietysti mielettömältä, mutta sellaisen käsityksen olemassaolo on asiaan täydellisesti perehtyneitten henkilöitten vahvistama. Se käykin jossain määrin käsitettäväksi, kun ajatellaan eräitä vastuuttomissa piireissä sattuneita viittauksia länteenkin päin kohdistuviin laajennuspyrkimyksiin, joista lausunnoista on voitu saada ainakin näennäistä aihetta eräisiin oudolta tuntuviin päätelmiin. Mutta asiaan vaikuttaa toinenkin, vakavampi ja niin sanoakseni konkreettisempi näkökohta. Moni lähtee siitä katsantotavasta, että sikäli kuin ruotsalaisuuden vaikutus Suomesta häviää, sikäli venäläinen vaikutus tosiasiallisesti lisääntyy tai ainakin voi lisääntyä. Ei siinä kyllin, niin arvelee moni, että Suomen vieraantuminen lännestä päin vähin erin tosiasiallisesti tekee sen yhä enemmän ulkopoliittisesti riippuvaksi Venäjästä, vaan myöskin sivistyksellisesti

jälkimmäisen vetovoima voipi vahvistua. Tällaisista premissistä tehdään se päätelmä, että joskus vastaisuudessa Suomi kriittillisessä tilanteessa voisi sillä tavoin joutua Venäjän vaikutuspiiriin, että se tahtoen tai tahtomattaan joutuisi sen kanssa ajamaan "yhteisiä", Skandinaavian maille vihamielisiä pyrkimyksiä ja tarkoituksia.

Tällaisissa luuloissa on tietysti paljon olojen tuntemattomuudesta johtuvia harhakäsityksiä, mutta kiistämätöntä on, että sellaisia luuloja on huomattavissa piireissä olemassa. Niitä ei ole aivan helppo saada torjutuksi ja niitä esiintyy sellaisillakin tahoilla, jotka yleensä suhtautuvat meihin myönteisesti.

Ministeri:

Brich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 4

Ministeri Erick

25/4. 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, huhtikuun 25 päivänä 1935.

N:o 1212.

11 38 Sal. O. 35.

27/4.35

5 C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa

N:o 4 "Suomen "orientoimis"kysymys ja Ruotsi" ja

N:o 5 "Kööpenhaminan ministerikokous ja Genève'in päätökset".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra v.t.Ulkoasiainministeri R. Witting,

H e l s i n k i.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Tukholma ssa 25 p:nä huhti-kuuta 1935.

11/32 Sal.Ö. 35.

Asia: Suomen "orientoimis" kysymys
ja Ruotsi.

27/4.35

5 02

Lehtien lausunnoista, mutta vielä enemmän henkilökohtaisista keskusteluista on havaittavana, että Suomen orientointikysymys nykyhetkellä suuresti kiinnostaa ruotsalaisia. Onko Venäjän välitön ja välillinen vaikutus kasvava vai vähenevä, ja onko Suomi etsivä takeita sitä vastaan yhteistoiminnasta Itämeren valtioiden kanssa, vaiko pikemmin pysyvä niistä erillään, ja miltä taholta se silloin on etsivä turvallisuudelleen tukea? Onko Suomi seuraava Puolan vaihtuvaa ja toisinaan haihattalevalta näyttävää politiikkaa, ja mikä vaikutus Saksan kosinnalla, erilaisten ulko- ja sisäpoliittisten edellytysten vallitessa, on Suomessa oleva? Missä määrin etsitään kiinnekohtia Englannin taikkapa Ranskan politiikasta? Ja missä määrin Suomessa on taipumuksia noudattaa esikuvanaan Skandinavian maiden syrjässä pysyvää ja varovaista politiikkaa, ehkäpä etsiä varsinaista orientointia niitä kohtaan?

Tällaisia kysymyksiä kuulee tehtävän, ja käsittämättömällä tavalla jo pääsiäispyhinä tšekäläisiin lehtiin levinneet tiedot Ulkoasiainministeri Hackzellin matkoista ovat antaneet aihetta kannunvalantaan. Jos Ruotsissa olisi ulkopoliittisesti

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valveutuneempi yleinen mielipide ja toimintahaluisempi hallitus, se varmaan havaitsisi hetken tulleen omakohtaisesti puuttuakseen tapausten kulkuun, ei kylläkään siinä merkityksessä, että haluttaisiin syöksyä ja muita syöstä ristiriitojen pyörteisiin, mutta niin, että Ruotsi, voimakkaimpana pohjoisista valtioista, pyrki luomaan yhteisrintaman, jolla paremmin kuin eristäytymisellä ja lyhytnäköisellä "sauve qui peut" politiikalla voitaisiin kohdata mahdollisia tulevia kovakohtaloita. Tällaisten pyrkimysten oireista ei suinkaan ole puutetta, mutta tutunomainen mukavuudenrakkaus, eräänlainen epäluulo sekä seikkailujen pelko vaikuttavat edelleen siihen suuntaan, että passiivisuutta pidetään viisaampana. Tämän ei tarvitse ehdottomasti merkitä sitä, ettei suunta voisi muuttua, mutta pelättävä on, että Ruotsi nytkin voi jättää etsikkoaikansa käyttämättä ja että jälestäpäin havaitaan erehdykset, jotka eivät enää ole korjattavissa.

Sen jälkeen kuin edelläoleva jo oli kirjoitettu, on t.k. 25 p:nä tunnetussa vapaamielisessä Upsala Nya Tidning-lehdessä julkaistu huomiota herättävä pääkirjoitus "Finland och Norden", jossa hyvin selväsanaisesti puolletaan yhteistä skandinavilaista politiikkaa, nimenomaan myös mitä puolustukseen tulee sekä suositellaan Suomen osallistumista sellaiseen samalla huomauttaen, että tällainen orientointi edellyttää luopumista suursuomalaisesta seikkailupolitiikasta. Kirjoituksessa tehostetaan sitä, että nykyhetken ristiriidoissa vaaditaan määrätietoista

pohjoismaista politiikkaa. Sen lopussa annetaan paljon tunnustusta Pääministeri Kivimäen äskeisille lausunnoille, mikäli koskee sekä Suomen kielikysymystä että suhdettamme Venäjään.

Tällaiset, eri tahoilta tulevat lausunnot ovat osotuksena siitä, että kaikesta ulkopoliittisesta välinpitämättömydestä huolimatta pohjoismaisen poliittisenkin solidarisuuden ajatuksella täällä nykyänsä on entistä suurempia mahdollisuuksia päästä yleiseen tietoisuuteen vaikuttamaan.

Ministeri:

R. Rich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Erich

25/4. 1935.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Tukholma ssa 25 p:nä huhti kuuta 1935.

11/32 Sal. D. 337

Asia: Kööpenhaminan ministeriko-
kous ja Genève'in päätökset.

27/4.35

5 C2

Useissa kirjelmässä lähetystö on tiedoittanut millä tavoin täällä on arvosteltu viimeaikaisia suurpoliittisia tapahtumia ja Ruotsin suhtautumista niihin.

Mitä ensinnäkin tulee Kööpenhaminan tunnettuun ministerikokoukseen tämän kuun alussa, julkinen arvostelu etupäässä on koskenut kahta seikkaa. Ensinnäkin on nytkin ollut havaittavana tuota silloin tällöin tavattavaa närkästymistä sen johdosta, ettei ulkoasiainlautakunnan mieltä ennakolta kysytty - mikä kuitenkin olisi ollut vaikeata sen johdosta, että itse ministerikokouksessakaan ei vielä ollut mitään selvyyttä Ranskan aikeista eikä muista neuvostokokoukseen liittyvistä seikoista.

Toinen kohta, jota muuallakin kuin täällä on yltäkylläisesti käsitelty ja pohdittu, on Suomen pois jättäminen Kööpenhaminan kokouksesta. Viitaten siihen, mitä asiasta olen tiedoittanut (kirj.13.4.N:o 1113) rajoitun tässä huomauttamaan toisaalta, ettei milloinkaan vielä ole tehty päätöstä siitä, että Suomi aina on kutsuttava osallistumaan tällaisiin maailmansodan alusta saakka Skandinavian maiden kesken pidettyihin neuvotteluihin, toisaalta siihen, että hra Sandler, kuten hän on

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

minulle selittänyt, puolestaan oli suositellut Suomen mukaan kutsumista.

Muuten on huomattava, että tuo Kööpenhaminan neuvottelu oli aivan valmistavaa laatua ja että sen realinen merkitys jäi aivan vähäiseksi, koskapa Tanskan hallitus, siinä ilmenneen periaatteellisen yhteisymmärryksen estämättä, joutui kuin joutuikin Genève'issä toimimaan aivan omalla vastuullaan. Eilisesä keskustelussani hra Sandlerin kanssa tämä jotenkin avoimielisesti myönsi pitävänsä Tanskan kantaa ainoana sille mahdollisena, mutta samalla hän vakuutti hra Munchin olevan ehdottomasti oikeassa siinä kun hän torjuu kaiken pohjoismaisen yhteisvastuullisuuden siitä, mitä Tanska on Genève'issä lausunut ja miten sen edustaja on äänestänyt. Hra Sandler viittasi myöskin siihen tunnettuun seikkaan, että hän juuri kriittilisenä ajankohtana oli Tukholmasta poissa.

Ilman tällaista nimenomaista huomautustakin moni lie-
nee tullut ajatelleeksi, että viimeainittu seikka ehkä oli tarkoituksellisesti järjestetty. Jos ajatellaan, että Tanskan sijasta Ruotsi nyt olisi istunut neuvostossa, ei ensinkään ole varmaa, ettei se olisi yhtynyt enemmistöön. Siihen ei olisi vaikuttanut ^{tuo/} Tanskan kannalta niin voimakas pakko välttää Saksan mielipahaa. Sosialidemokraattinen sanomalehdistö on viimeai-
kaista kehitystä arvostellessaan yleensä ollut Saksalle hyvin epäsuopea. Vihdoin on huomattava, että Ruotsin ^{nykyinen/} hallitus yleensä mahdollisimman laajassa määrin ottaa Englannin kannan ja toivomukset huomioon. Kaikki nämä seikat olisivat voineet vaassa

painaa aika raskaasti. - - - Tahtomatta olettaa mitään erityistä "vastuunalaisuuden kammoa" ("horreur des responsabilités"), voidaan pitää varmana, että Ruotsin hallitus on vilpittömästi onnitellut itseään siitä, ettei sen tarvinnut istua Tanskan paikalla neuvostossa ja ettei sen myöskään tarvitse Tanskan menettelystä vastata. Viimemainittu vastuttomuus on sille erityisesti puoluetaktillisista syistä tärkeä.

Sosialidemokraattisista lehdistä toiset, erittäinkin Ny Tid (Göteborg) ja Arbetet (Malmö), ovat jyrkänpuoleisesti arvostelleet Tanskan menetteyä, toiset taasen ovat antaneet sille tunnustuksensa. Johtava lehti, Socialdemokraten, varovaisuussyistä ei ole tahtonut ilmaista asiasta selvää kantaa. Vapaa- mielisistä lehdistä on Dagens Nyheter lievemässä, Göteborgs Handels och Sjöfartstidning tietenkin jyrkemässä muodossa moittinut Tanskan menettelyä. Oikeistolehdistö on kai poikkeuksettomasti antanut sille siunauksensa. Arvosteluun on tietenkin eri tapauksissa ollut vaikuttamassa kaksi eri näkökohtaa. Toiset pitävät asiallisesti täysin perusteltuna ja onnellisena sitä, että hra Lunch ei yhtynyt vääräksi leimaamaan nimenomaan Saksan menettelyä, toiset taasen kiinnittävät päähuomion Tanskan erikoisasemaan, joka niiden mielestä teki sen pidättyväisyyden puolustettavaksi.

M i n i s t e r i :

Prich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Eichel

7/5. 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, toukokuun 15 päivänä 1935

N:o 1380.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

13 / 32 Sal. 35.

20/5. 35

Herra Ministeri,

5 C2

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 6 "Ulkopoliittisia kajastuksia ja mielialoja", jota muitten kiireellisten asiain vuoksi ei ole voitu viipymättä toimittaa.

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Witting

Herra v. t. Ulkoasiainministeri R. Witting.

H e l s i n k i.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Tukholma ssa 4 p:nä touko kuuta 1935.

Asia: Ulkopoliittisia kajastuk-
sia ja mielialoja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
13/32 Sal.	35.
20/5. 35.	
5	C2

Viileinä ja vaimenevina suurpolitiikan mainingit ulottuvat Ruotsin rantamille. Se tapa, jolla näitä asioita täällä käsitellään, tuntuu usein hyvin teoreettiselta ja ulkokohtaiselta. Kun hra Sandler vastaa välikysymyksiin, koskekootpa sitten Abessiniaa, itäpaktia tai Kööpenhaminan neuvotteluja, on hänen kaunisrakenteisissa lauseissaan jotain veretöntä ja hedelmätöntä. Ruotsi tahtoo puoltaa Kansainliiton johtavia periaatteita, se tahtoo pysyä neutralisuuspolitiikassaan ja säilyttää hyvät välit joka taholle. Mutta mistään positiivisesta puolustus- ja turvallisuuspolitiikasta ei nykyisessä maailmanpoliittisessa ahdingossakaan tahdota vakavasti keskustella. Tähän vaikuttaa tuntuvasti sekin seikka, että ulkopoliittinen aktivisuus on omansa vaatimaan puolustuslaitoksen vahvistamista, mikä ei miellytä vasemmistoa; toisaalta nimenomaan sotilaalliset piirit yleensä juuri viimeainitustakin syystä harrastavat vilkkaampaa ja tosipohjaisempaa ulkopoliitikkaa.

Tämä koskee varsinaisesti hallituspiirejä. Niiden ulkopuolella on kylläkin, varsinkin oikeistotaholla, runsaasti niitä, jotka eivät sano hyväksyvänsä hallituksen passiivisuutta

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja jotka haikeasti valittavat, ettei Ruotsilla ole mitään todellista ulkopolitiikkaa, koska pelätään kaiken sellaisen voivan tuottaa riskejä. Ne, jotka näin puhuvat, saattavat itse olla valmiit julkisuudessakin arvostelemaan hallituksen saamattomuutta, mutta riksdagissa he usein rajoittuvat erinomaisen hillittyihin ja maltillisiin arvosteluihin. Ja mikäli kokemuksesta voidaan päätellä, ei ole mitään varmoja takeita siitä, että nämä, hallitukseen kriittillisesti suhtautuvat piirit itsekään olisivat valmiit vakavasti yrittämään aktiivisempaa ulkopolitiikkaa. On nim. aina hyvin otollista tällöin puolustautua sillä, että voimaperäisempi politiikka, jos sellaista koetettaisiin ajaa, ei puolueiden ja eduskuntaryhmien taholta kohtaisi ymmärtämystä ja vastakaikua, vaan torjuttaisiin tavalla sellaisella, että koko yrityksestä olisi itse asialle enemmän vahinkoa kuin hyötyä. Mitä eräisiin, hallitukseen nähden oppositiossa oleviin poliittikkoihin tulee, tämä yleisarvostelu kyllä on jossain määrin ylimalkainen ja liian jyrkkä. Olen viime aikoina puhunut näistä asioista useiden vaikutusvaltaisten henkilöiden kanssa sekä saattanut tehdä sen havainnon, että myönnetään orientoimiskysymyksen vakavuus myöskin pohjoismaille ja myönnetään, että passiivisen odotuksen ja pidättyväisyyden kannasta ei yksistään ole apua. Myönnetään erityisesti, että Suomen ulkopoliittinen suuntakysymys välittömästi kiinnostaa Ruotsia, joka ei saisi muiden häärätessä jäädä toimeettomaksi. Myönnetään myöskin, että olisi suotavaa ja että pitäisi olla mahdollista organisoidulle pohjoismaiselle yhtymälle saada Englannilta eräänlainen jälleen-

vakuutus, vallankin kun on syytä olettaa Englannin kernaasti näkevän, että pohjolassa on rauhanomainen, mutta Venäjältä riippumaton ja sen sinne tähtäävää orientointia vierova valtioryhmä, joka yleisessä politiikassa ei ole merkitystä vail- la. Näillä edellytyksillä moni varmaan olisi valmis ottamaan hartioilleen erinäisiä riskejäkin, mutta tästä periaatteelli- sesta kannasta on vielä pitkä askel ratkaiseviin otteisiin. Varmana onkin pidettävä, että riksdagin enemmistöä ei helpos- ti saataisi taivutetuksi minkäänlaisiin puolustusliitolle omi- naisiin velvoituksiin. Kuten aikaisemminkin olen huomauttanut, on - ehkä etupäässä vasemmistotaholla - olemassa niitä, jot- ka, Suomeen nähden verrattain kylmäkiskoisina pysyen, pikem- minkin ajattelevat likeistä suhdetta Tanskaan, joka on tuen tarpeessa Saksaa vastaan. Tanskalaiset ovat kuitenkin itse siksi suuria realipoliitikkoja, että hyvin käsittävät nykyisen skandinavilaisen yhteistoiminnan hyvin ehdonalaisen arvon ja jotka oman maan kokemuksestakin tietävät, kuinka vaikeasti Ruotsi olisi taivutettavissa tehokkaaseen avunantoon. - Mutta aivan varmasti on täällä niitä, joiden vakaumuksen mukaisesti sekä Suomen että Tanskan turvallisuuskysymys asettaa Ruotsil- le tärkeitä tehtäviä.

Kun hra Sandler huhtikuun 30 päivänä vastasi eri- näisiin välkysymyksiin, hän noudatti tavanmukaista varovais- ta sanontaa. Askeisesta neuvostokäsittelystä puhuessaan hän ainakin sikäli yhtyi hra Munchiin, että hänkään, Sandler, ei pitänyt neuvoston päätöksen sanamuotoa Ruotsin noudattamia

periaatteita vastaavana, mutta Sandler ei suoraan sanonut, että hän itse olisi menetellyt aivan samalla tavalla kuin Munch, minkä vuoksi muutamien lehtien vakuutukset pohjoismaiden täydellisestä yksimielisyydestä tässä asiassa on otettava ainakin *cum grano salis*. Muuten on hänen lausuntojaan tulkittu niin, että hallitus vieroo kaikkia "erikoisliittoja" ja tahtoo rajoittaa Kansainliiton asettamiin velvoituksiin, joiden mahdollista tenostamista tai selventämistä se ei vastusta.

Odottamattomana ei suinkaan ole pidettävä hra Sandlerin vakuutusta, että Ruotsi ei suunnittele yntymistä mihinkään ranskalais-venäläiseen itäpaktiin; mikäli tällaisia ai-keita eräiltä saksalaisilta tahoilta on väitetty Ruotsin "marxilaisella" hallituksella olevan, ei tähän ole voitu vakavaa huomiota kiinnittää.

Pikemminkin yksityisistä lausunnoista kuin tuosta virallisesta esiintymisestä päättäen hra Sandler todella on tehnyt jommoisenkin yrityksen siihen suuntaan, että Suomi kutsuttaisiin Kööpenhaminan äskeiseen ulkoasiainministerikokoukseen. Tätä hän itse on minulle vakuuttanut ja sen vahvistavat useat henkilöt, jotka ovat hänen kanssaan siitä puhuneet. Sen mukaan, mitä amiraali Lindman on minulle kertonut, Sandler Lindmanin huomautukseen, että hän suorastaan olisi voinut asettaa k.o. laajennuksen Ruotsin osallistumisen

ehdoksi, vastasi, ettei päivälliskutsua sovi torjua sen vuoksi, että jokin kolmas jää kutsumatta. Joka tapauksessa tiedetään, että nimenomaan oikeisto on sillä kannalla, että Suomen tulee olla k.o. yhteistyössä mukana, ja mitä Sandleriin tulee, hän kyllin selvästi on antanut tietää, että Ruotsi, ainakin nykyisen hallitussuunnan Suomessa jatkuessa, toivoo suunnilleen yhtä kiinteää yhteistyötä sen kuin muiden pohjoismaiden kanssa.

Tällaisen yhteistyön realinen arvo ja merkitys ei tietenkään tällä toteamisella vielä ole mitenkään ratkaistu. Yhtä hyvin kuin Tanska lienee selvillä siitä, ettei sen etelärajaa tehokkaasti turvata sillä, että Tanska kuuluu pohjoismaiseen yhteyteen, yhtä vähän tällainen aatteellinen arvo voi ratkaisevasti vaikuttaa Suomen turvallisuuskysymykseen tai asettaa sulkua Venäjän mahdollisille anastusaikeille. Tähän nähden voidaan sanoa, ettei ruotsalaisille ole annettava aihetta siihen luuloon, että Suomeen nähden kaikki vanhurskaus on täytetty, kunhan Suomelle turvataan paikka tuossa yhteisössä. Tämä käsitetään täällä kyllä realipoliittisesti ajattelevissa piireissä, ja mikäli luottamuksellisesti olen saanut kuulla, eräät johtavat oikeistopoliitikot aikovat vakavassa muodossa hallitukselle esittää, että aktiivisempi pohjoismainen ulkopoliittikka näinä aikoina olisi Ruotsin puolelta välttämätön.

Kuten aikaisemmin olen huomauttanut, ei täällä suinkaan olla Suomen ulkopoliittiselle orientoinnille välinpitä-

mättömiä. Ei tietenkään tahdottaisi sen joutuvan Venäjän ja Ranskan yksipuoliseen johtoon eikä myöskään sellaiseen, enemmän tai vähemmän vaaranalaiseen yhteyteen, jota läheinen suhde Saksaan ja Puolaan voisi merkitä, vallankin kun otetaan huomioon, että näiden molempien maiden nykyinen "ystävyyss" ei suinkaan ole yllätyksiltä turvattu.

Hra Sandlerin lausunnoista voidaan kun voidaankin tehdä se päätelmä, että ainakin mikäli hänestä riippuu ja mikäli Suomen ja Ruotsin väliset suhteet muuten pysyvät tyydyttävinä, Ruotsi puolestaan tulee kannattamaan Suomen kutsumista pohjoismaisten ulkoasiainministerien yleispoliittisiin neuvotteluihin, siis sellaisiin kuin äskeiseen Kööpenhaminan kokoukseen. Kuinka muut Skandinavian maat tulevat asiaan suhtautumaan, on sitten eri kysymys. Hra Munckin tunnettu kanta ei siinä suhteessa ainakaan anna mitään varmuutta. Jossain määrin asia myöskin riippuu siitä, tuleeko Ruotsi (ja muut Skandinavian maat) yleispoliittisissa asioissa jatkamaan yhteistoimintaansa sen n.s. kahdeksan valtion ryhmän kanssa, joka aseriisuntakonferenssissa muodostui, mutta jonka olemassaolo ja jäsenöinti nykyänsä on jotenkin epämääräinen. Varmaa on joka tapauksessa, että Ruotsi n.s. kansainliittoasioissa periaatteellisesti haluaa kiinteää yhteistoimintaa nimenomaan Belgian, Espanjan, Hollannin ja Sveitsin kanssa. Ei ole ensinkään varmaa, että se kaikissa oloissa tahtois puoltaa Suomen ehdotonta osallistumista tällaiseen kombinaatioon. Kun Ruotsi syksyllä 1936 uudelleen astuu Neuvostoon, se

tietysti pyrkii vieläkin tehostamaan arvo- ja vaikutusvaltaansa Genève'issä.

Kysymystä eri puolilta arvosteltaessa onkin todettava, että asia Suomen kannalta ei ole kaikin puolin selvä ja yksinkertainen. Jos ajatellaan äskeisintä tapausta, Kööpenhaminan kokousta, oli Suomelle varmaankin sekä ulko- että kaiketi myöskin sisäpoliittisista syistä edullisinta, että sen ei tarvinnut edes välillisesti eikä jälestäpäinkään ilmaista virallista kantaansa Saksan aseistautumiskysymyksen johdosta. Kieltämätöntä on myöskin, että Suomen ja Skandinavian maiden harrastuksissa, kaikesta yhdenmukaisuudesta huolimatta, saattaa olla toisiinsa vaikeasti sovellettavia erimielisyyksiä. Tämä on useammin kuin yhden kerran ilmennyt Genève'issä, ja se osoittautui erittäin selvällä tavalla myöskin niissä valmistavissa keskusteluissa, joita vuonna 1930 täällä pohjoismaiden kesken käytiin n.s. molempien paktien harmonioimisasiassa ja joissa allekirjoittanut oli Suomen puolelta mukana. Voidaan kyllä mielihyvällä todeta, että ainakin Ruotsin kanta erityisesti Kansainliiton sanktiokysymyksessä on kehittynyt parempaan suuntaan, mutta mitään varmuutta ei ole siitä, että Suomi kaikissa tällaisissa asioissa voisi yhtyä Skandinavian suuntaviivoihin.

M i n i s t e r i :

R. Rich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Buch

14/5. 1995

Tukholmassa, toukokuun 18 p:nä 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1382.

14 32 Pal. 35.
2/5. 35
5 C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 7 "Ulkopoliittisia vierailuja ja vuoropuheluja".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Witting

Herra v. t. Ulkoasiainministeri R. Witting.

Helsinki.

TUKHOLMAS Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Tukholma ssa 18 p:nä touko kuuta 1935. 14 33 Sal. 35.

Asia: Ulkopoliittisia vierailuja
ja vuoropuheluja.

24/5. 35

5 C2

Tämän kuun 16 päivänä saapui Tukholmaan Viron ulkoasiainministeri kahden päivän viralliselle ja yhden päivän yksityisluontoiselle vierailulle. Kuten tällaisissa tapauksissa on laita, on tietysti eräillä tahoilla tapauksen johdosta harjoitettu poliittista kannunvalantaa, puhuttu suurpoliittisesta orientoinnista y.m.s. Se, joka tuntee Ruotsin ulkopolitiikan ja erityisesti nykyisen hallituksen varovaisen kannan, ei liene tällaisiin arveluihin kiinnittänyt sanottavaa huomiota.

Sikäli voitaneekin todeta suurpoliittisia kysymyksiä molempien ulkoasiainministerien kesken käsitellyn muullakin tavoin kuin aivan platoonisesti, että Ruotsi on ilmaissut lämpimästi kannattavansa Viron, Latvian ja Liettuan läheistä yhteistoimintaa, se kun m. m. on omansa turvaamaan Liettuaa ulkopoliittisilta yllätyksiltä ja lieventämään sen hankauskohtia Saksan ja Puolan kanssa. Kun näistä asioista eilen keskustelin hra Sandlerin kanssa, hän sanoi suurella kiinnostuksella vaihtaneensa näistä asioista ajatuksia hra Seljamaan kanssa, joka hänkin toivoo tästä hyviä tuloksia. Muu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetyk-
töille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ten hra Seljamaa tahtoi matkansa, joka on käsitettävä renkaaksi k. o. kysymyksessä kolmen valtion ministerivierailuissa (Latvian puolelta se jo aikaisemmin on suoritettu ja Liettuan ulkoasiainministeri saapuu tänne kesäkuussa), käsitettäväksi kohteliaisuus- ja informatiokäynniksi. Päätäten siitä, mitä hän minulle kertoi, hän nähtävästi on Ruotsin sosialidemokraattiselle hallitukselle antanut "rauhhoittavia" tietoja Viron sisäpoliittisista oloista ja hallituksen pyrkimyksistä päästä nykyisestä välitilasta valtiosääntöisesti normaalsempiin oloihin. Saattaa olla syytä mainita, että vasemmistolehdet, jotka mielellään synkissä väreissä kuvaavat Latvian nykyistä hallituskomentoa, eivät yleensä kirjoita Virossa mitään epäedullista. Myöskin hra Sandler tehostaa mielellään molempien maiden välistä eroavaisuutta tässä kohdin.

Kummankin ulkoasiainministerin maljapuheessa lausuttiin ylistäviä sanoja Viron pienen ruotsinkielisen vähemmistön merkityksestä historiallis-kansallisena yhdyssiteenä, sen lojaalisuudesta sekä Viron valtiiovallan sille osoittamasta suopeudesta. Tässä kohdin voi olla syytä mainita, että valtion muinaistutkimuksen johtaja, riksentikvarien Curman sekä Viron tšekäläinen pääkonsuli Fagraeus juuri ennen hra Seljamaan tänne tuloa, ovat olleet Virossa järjestelemässä ruotsinkielisen väestön koulu- ja sivistysoloja, joita varten täällä nykyänsä on vaikeata saada valtionavustusta, mutta joihin yksi-

tyistä tietä on kerätty melkoisia varoja.

Hra Sandler mainitsi, että kun Ruotsin ja Viron kesken jo on olemassa clearing-sopimus ja kun vastikään on päätetty ilmailusopimus, ei niiden kesken nykyänsä ole tämänlaatuisia kysymyksiä vireillä. Erinäisten teollisuuspiirien kanssa lienee tässä yhteydessä neuvoteltu Viron mahdollisuuksista täällä saada menekkiä palavasta kivistä valmistetulle öljylle.

Ministerivierailuun liittyy vielä Viron lähettiläänviran täyttäminen. Senjälkeen kuin ministeri Akel enemmän kuin puolitoista vuotta sitten siirtyi täältä Berliiniin, lähetystö on ollut asiainhoitajain varassa, mutta kohdakkoin tulee tänne nimitettäväksi Viron entinen lähettiläs Pariisissa, sittemmin Varsovassa, hra Pusta, joka on tunnettu hyvin innokkaaksi balttilaisen aatteen ajajaksi ja joka, kuten tiedetään, valtiollisista syistä viime aikoina on pidetty ulkopoliitikasta syrjässä. Kun tiedetään, kuinka avoimielisesti hra Pusta on lähettiläänä ollessaan aikauskirjoissa ja muissa julkaisuissa käsitellyt nimenomaan Itämeren politiikkaa, lienee odotettavissa, että häneltä, ruotsalaisten tunnettuun varovaisuuteen nähden, tullaan vaatimaan suurempaa pidättyväisyyttä.

Ainaisesta "itäpaktista" keskusteltaessa hra Sandler sanoi pitävänsä hyvinkin mahdollisena, että sellaiseen yleiseen sopimukseen, josta keskenäisen avunannon ja vapaan kauttakulun velvoitus on poistettu, voidaan taivuttaa Saksa ja Puolakin osallistumaan. Jos näin käy, on hänen mielestään pidettävä itsestään selvänä, että pienillä Itämeren valtioilla ei enää ole siihen nähden epäilyksiä. Huomautin, että tällaisen yleisen "hyökkäämättömyys"-sopimuksen merkitys on sekä ehdonalainen että epämääräinen senjälkeen kuin Ranska ja Venäjä ovat tehneet liittosopimuksensa, minkä huomautuksen hra Sandler myönsi paikkansa pitäväksi. Muuten hän sanoi mielihyvällä havainneensa, että "neutraalisuuspolitiikka" näyttää Suomen poliittisessa ilmakehässä käyvän selvennäksi. Tämä osaltaan vahvistaa, mitä useasti aikaisemmin olen huomauttanut, nimittäin että täällä eräänlaisella epäluulolla seurataan Suomen suuntautumiskysymystä, mutta toisaalta ei voida tarjota mitään turvallisuustarpeita tyydyttävää yhteistoimintaa.

Kun hra Sandler tiedusteli ulkoasiainministeri Hackzellin Varsovan-matkan tarkoitusta, sanoin pitäväni selvänä, että se kohteliaisuuden osituksen ohella, varsinaisesti tarkoittaa poliittista informointia.

Belgian kuningasparin seurassa on tänne myöskin saapunut pää- ja ulkoasiainministeri. Kysymykseeni,

liittyykö tähän jokin erikoinen tarkoitus, hra Sandler vastasi, että näin ei ole asian laita ja että Ruotsin hallitus vasta viime hetkellä oli saanut tiedon pääministerin mukanaolosta.

Ministeri:

Prich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C₂.

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön rap. n:o 8.

Ministeri Erich.

12/6 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, kesäkuun 12 päivänä 1935.

N:o 1568.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
15/32	35
15/6-35	2
5	Q2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 8 "Riksdagin 500-vuotisjuhlat".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Rich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Tukholma ssa 12 p:nä kesä- kuuta 1935.

Asia: Riksdagin 500-vuotisjuhlat.

15/32/ae		35
15/6-35	13	
	LEBIO	
5	C2	

Joka on selvillä Ruotsin kansan henkisestä rakenteesta, käsittää hyvin, että puolituhatvuotisen valtioiden riemujuhlaa vietettiin ainutlaatuisena juhlanä. Ruotsilla oli tähän paljota enemmän syytä kuin Islannilla oli v. 1930, jolloin siellä vietettiin Alltingin tuhatvuotisjuhlia. Jos Ruotsikin olisi aloittanut vuosisatojen laskemisen muinaisuuden hämärään peittyvistä kansankäräjistä, se olisi voinut vuosisatoja lisätä, tosin enemmän tai vähemmän mielivaltaisesti, kuten tällaisissa tapauksissa aina on asian laita. Mutta riksdagin alkuapa ei luettukaan muinaisaikaisista kansankäräjistä, vaan tapauksesta, joka jo merkitsi edustussäännöstön, joskin alkeellisen, toteuttamista, luonnollisesti varsin toisenlaisessa mielessä kuin missä se nykyänsä käsitetään, mutta erityisesti siinä erinomaisen kiinnostavassa muodossa, että "yhteinen kansa", talonpojat, "rikets allmoge", sai Arbogan kokoukseen osallistua aikana, jolloin Englannissa ei saattanut olla puhettakaan siitä, että vastaava kansanluokka olisi päässyt parlamenttiin ja valtion asiain hoitoon.

Onpa myöskin väitetty, että Ruotsin edustuslaitoksen alku voidaan etsiä paljota aikaisemmistakin tapauksista ja siinä ^(kohdin) o

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

on erityisesti viitattu kuningas Maunu Eerikinpojan kuningasvaaliin v. 1319, jolloin talonpoikaisuokkakin oli edustettuna. Kaikki tällaiset laskelmat, jotka tietysti historiantutkijoille tarjoavat lempiaiheita, ovat kuitenkin enemmän tai vähemmän hämääriä ja riidanalaisia, ja niinpä on nyt lähtökohdaksi otettu v. 1435 pidetty Arbogan kokous, jossa tiedetään olleen mukana talonpoikaisen kansan sekä kaupunkiporvariston edustajia.

Juhlallisuudet, joita alusta pitäen suunniteltiin suurenmoisiksi ja suurpiirteisiksi, keskeyttivät joksikin aikaa puolueidenvälisen kinastelun ja kiivastelun. Tällaisissa tapauksissa käy tavallisesti niin, että unohdetaan arkiset askareet ja harmaa jokapäiväisyys. Historian sädekehän ympäröimänä se muisto ja se valtiollinen laitos, jota tahdotaan juhlia, esiintyy ikäänkuin vuosisadasta vuosisataan eläneenä personifioituna olentona, joka on kaiken sille omistetun apoteosin arvoinen. Ja tämä on kyllä onnellista, sillä kansa tarvitsee ihanteita ja ihanteellisuutta.

Erehdys olisi luulla, että kaikki silti olisivat pelkkiä ylistysvirsisiä virittäneet. Vasemmistotahollakin myönnettiin, että Ruotsin eduskunta, joka kautta vuosisatojen on kyennyt vertojaan etsivällä notkeudella mukautumaan muutuneisiin oloihin, ei nytkään ole mikään lopullinen saavutus, vaan on kehityksen lain alainen ja että sen rakenne ja toimintamuodot voivat joutua muutettaviksi. Oikeisto

viittailli siihenkin, että jos tämä valtiocelin ei aikaansa ymmärrä, on mahdollista, että nousee uusi voimakas kansanjohtaja, joka ryhtyy käyttelemään sellaisia valtuuksia, joita nykyaikainen parlamentti on osoittautunut liian voimattomaksi tai liian eripuraiseksi oikealla tavalla käyttelemään. Enemmän tai vähemmän selvästi "fascistiset" tai "nazistiset" äänenkannattajat tietysti jo julistivat nykyisen edustusmuodon aikansa eläneeksi ja olivat jo erottavinaan niiden "nuorten miesten" jalat, jotka kantavat sen ulos. Omituisen taustan näille suurille muistojuhlallisuuksille antoivat eräät vireillä olevat polttavat kysymykset, ennen kaikkea vanhastaan kuuluisa ja usein kerrottu "kolmannen miehen oikeus", joka silloin juuri oli ratkaisua vailla ja jonka omituinen kohtalo kaksi päivää juhlien päätyttyä tuli tunnetuksi. Tuo taupaus, jos mikään, oli omansa osoittamaan sen syvällisen käsitysten eroavaisuuden, joka ulkonaisesta - ja kieltämättä monessa kohdin tosipohjaisestakin - sovinnollisuudesta huolimatta on täälläkin vallalla ja sen syvän juovan, joka on puolueita erottamassa.

Kovinkaan syvällisesti ei muuten tarvitse tutkia eri puolilta pidettyjä juhlapuheita havaitakseen, kuinka "vasemalla" olevat puhujat, m.m. toisen kamarin puhemies, erityisesti tehostivat kansanvallan saavutuksia ja aivan ensisijaista herruutta Ruotsin valtiocelämässä, kun taasen oikeistomieliset, erityisesti ensimmäisen kamarin puhemies, tehostivat kansan yhteisyyttä sekä eduskuntavallan ja hallitus-

vallan tasapainoa. Ijäkäs kuningas itse, samoin kuin hänen perheensäkin, joutui muuten kaikillakin tahoilla suurten suosiosoitusten, jopa ylistyksen esineeksi. Kuvaavana piirteenä mainittakoon, että Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus suurella mielisuosiolla suhtautui juuri ennen riksdagin juhlia päättyneisiin suuriin häätjuhliin, jotka lukuisain vieraksi saapuneiden kuninkaallisten korkeuksien ja majesteettienkin vaikutuksesta muodostuivat todelliseksi monarkkiseksi paraadiksi entisaikaiseen malliin.

Suomen eduskunnan valtuutetut saavuttivat suurta huomiota ja suosiota. Puhemiehen esiintymistä suurkirkossa on kuultu kiitettävän, ja ~~vaik~~ jotenkin eristetyiksi näyttävät julkisuudessa jääneen ne, jotka ovat pitäneet aiheettomana sitä, että toinen puoli puheesta esitettiin suomeksi. Siitä päättäen, mitä itse olen kuullut eräiden kuninkaallisten henkilöiden lausuvan, ei sillä taholla pidetty asiaa erityisen outona, jos kohta onkin sääntönä, että ainakin juhlissa, missä kuningas itse on saapuvilla, puheet esitetään kielellä, joka ei ole hänelle vieras. - Erinomaista suosiota saavutti ministeri Mantereen puhe, jota sekä julkisuudessa että yksityisesti on aivan yksinäisesti keuhuttu. Lähetystölle tuottaa suurta tyydytystä tietoisuus siitä, että sen voimakkaat ponnistukset juhlien valmistelujen yhteydessä johtivat siihen, että pöytäpuheiden vuorottelua määrättäessä Suomi sai verrattomasti edullisimman aseman. Esitettynä Arbogan kaupungin tai Tukholman kaupungin lounaalla, taikkapa

helatorstaina Stadionilla, ohjelmaan jo kyllästyneelle, kärsi-
pidettynä/
mättömälle ja vilusta värisevälle kuuntelijakunnalle/ puhe ei
olisi voinut tehdä likimainkaan sellaista vaikutusta, jonka
se teki pääaterian yhteydessä, loistavassa ympäristössä esi-
tettynä.

Ministeri:

Riich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C2.

ASIA: _____

Tuukholmassa olevan lähetysten rap. n:o 9.

Ministeri Erich.

20/6 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ Tukholmassa, kesäkuun 22 päivänä 1935.

N:o 1693.

16 33 lue. 35
25/6-35
5 (2)

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 9 "Tasavallan Presidentin vierailu Ruotsissa ja Tukholman diplomaattikunta".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Tukholma ssa 21 p:nä kesä kuuta 19 35.

16 38 lae. 35

Asia: Tasavallan Presidentin vierailu
Ruotsissa ja Tukholman diplo-
maattikunta.

25/6.35

5 C2

Tasavallan Presidentin, lähinnä yksityisluontoiseksi tarkoitettu vierailu Tukholmassa antoi aiheita erinäisiin "protokollan" kannalta huomattaviin ja osittain erikoislaatuisiin kysymyksiin. Kun näillä on jommoinkin ennakkotapauksellinen merkitys, on syytä niitä tässä lyhyesti selostaa.

Vierailun luonteeseen nähden kuningas ei kutsunut ainoatakaan vierasta lähetystöpäälikköä päivälisiinsä t. k. 14 päivänä eikä pannut toimeen n. s. couria. Sitävastoin tiedusteltiin ulkoasiaindepartementista, tulisiko lista esillä pidettäväksi sellaisia henkilöitä varten, jotka halusivat tehdä kohteliaisuuskäynnin ja merkitä nimensä luetteloon. Kun oli saatu tietää, että Presidentti tulisi tähän tarkoitukseen käyttämään tavallista vieraskirjaansa, ilmoitettiin tämä asianomaisille. Kun eräät tšekäläiset lähettiläät minulta tiedustelivat asiaa, mainitsin, kuten myöskin ohellisesta kirjeäljennöksestä havaitaan, että sellainen kirja tulisi olemaan esillä ensiksi linnassa, sittemmin ministerihuoneistossa, mutta että vierailun luonteeseen nähden oike-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

astaan vain Helsinkiin akkreditoituilla lähetystöpäälliköillä olisi syytä tällaiseen käyntiin. Sittemmin on diplomaattikunnan doyen, Norjan lähettiläs, minulle ilmoittanut kysyttäessä antaneensa aivan saman vastauksen, mikä olikin ainoa asianmukainen. Hänen hämmästyksensä olikin ollut suuri, kun ulkoasiaindepartementin protokollapäällikkö t. k. 15 päivänä, muutamia hetkiä ennen Presidentin lähtöä etelä-Ruotsiin, hänelle ilmoitti, että kirja on linnassa esillä, sekä pyysi häntä saattamaan asian virkatoveriensa tietoon. Ministeri Wollebaek oli aivan oikein vastannut toisaalta, että ilmoitus hänelle annettiin liian myöhään, toisaalta että se, oikeaan aikaankin annettuna, saattoi koskea ainoastaan Helsinkiin akkreditoituja. Tietääkseni ainoastaan viimeainitut, minulta saamansa osotuksen mukaisesti, kävivät kirjoittautumassa.

Toinen kysymys koski lähetystöpäällikköjen ilmaantumista satamaan Presidenttiä tervehtimään. Asianhaaroihin nähden saattoi tällöinkin olla kysymys vain Helsinkiin akkreditoituista, jotka itse edellyttivätkin, että tulisivat osottamaan tämän huomaavaisuuden. Tässä käsityksessä olivat myöskin takäläiset asianomaiset viranomaiset, kunnes 13 päivänä ilmoitettiin, että kuningas, vierailun luonteen nähden, ei pitänyt k. o. muodollisuutta suotavana. Tätä ratkaisua ei voida pitää oikeana, sillä "helsinkiäisillä" lähetystöpäälliköillä piti olla täysi vapaus saapua satamaan osoittaakseen kunnioitustaan valtionpäämiehelle, jonka

kotivaltio kuuluu heidän toimintapiiriinsä. Kuninkaan ilmaiseman kannan mukaisesti allekirjoittaneen kuitenkin, kuten näkyy, täytyi mahdollisimman kohteliaassa muodossa heille ilmoittaa, ettei olisi tultava satamaan.

Se seikka, että Presidentti 18 päivänä Tukholmaan palattuaan oli lähetystöpäällikön vieraana, ei sellaisenaan voinut diplomaattikumtaan nähden velvoittaa jälkinmäistä muuhun kuin siihen, että tämä teki voitavansa valmistukseen halukkaille "helsinkiläisille" diplomaateille tilaisuuden päästä henkilökohtaiselle tervehdyskäynnille. Saatuaan asiaan Presidentin suostumuksen, allekirjoittanut tähän ryhmään kuuluville ilmoittikin, että heillä määrätynä aikana oli tähän tilaisuus. Kaikki kaupungissa olevat "helsinkiläiset" lähetystöpäälliköt, lukuunottamatta Japanin ministeriä, joka kävi ilmoittamassa esteensä, käyttivätkin tätä hyväkseen.

Kun ennakolta saatoin pitää varmana, että erinäiset lähetystöpäälliköt varmasti toivoivat pääsevänsä johonkin, Suomen lähettilään Presidentin kunniaksi järjestämään ateriaan, suunnittelin tosiasiallisesti sellaista tilaisuutta, joka tietysti itsessään ei ollut välttämätön. Ensi sijassa oli tällöin otettava huomioon "helsinkiläiset" lähetystöpäälliköt, mutta toisessa sijassa, täällä ja muuallakin vakaantuneen käytännön mukaisesti, Skandinavian- ja Baltianmaiden lähetystöpäälliköt. Saatua tietää,

että Presidentin aika ei riittäisikään tällaisen tilaisuuden järjestämiseen, ilmoitin mainittuihin ryhmiin kuuluville lähetystöpäälliköille mitä olin suunnitellut ja miksi oli ollut pakko suunnitelmasta luopua. Tämän tiedotuksen tarpeellisuus on sittemmin käynyt selville sekä asianomaisten lähettämistä vastauskirjelmistä että suullisistakin lausunnoista.

Kun Presidentin vierailun päätyttyä olen näistä asioista keskustellut doyenin kanssa, hän on vakuuttanut kaikissa kohdin pitävänsä toimenpiteitäni tässä, jossain määrin erikoislaatuisessa sekä arkaluontoisessa asiassa kaikin puolin tarkoituksenmukaisina ja hyvin perusteltuina.

Olen pitänyt tarpeellisena jotenkin laajasti selostaa tätä tapausta, koska sillä vastaisuuteen nähden on huomattava merkitys. Muuten viittaa tähän liitettyihin kirjelmäjäljennöksiin, joista numerot I ja II on lähetetty Helsinkiin akkreditoituille lähetystöpäälliköille ja numero III tähän ryhmään kuulumattomille, joiden kutsumista aterialle oli suunniteltu.

Ministeri:

R. Erich.

149

I.

Stockholm, le 12 juin 1935.

Monsieur le Ministre et cher Collègue,

Permettez-moi de vous informer d'une circonstance ayant trait à la prochaine visite à Stockholm du Président de la République de Finlande.

Nous avons l'intention, Madame Erich et moi, de prier Messieurs les Chefs de mission résidant à Stockholm mais accrédités en même temps à Helsinki (Helsingfors) et Messieurs les Chefs de mission des pays scandinaves et baltiques, ainsi que les épouses des Messieurs sus-indiqués, de nous faire l'honneur de venir dîner, voire déjeuner, chez nous le 19 courant ensemble avec le Président de la République et Madame Svinhufvud.

Toutefois, étant donné l'âge et l'état de santé du Président Svinhufvud qui lui imposent une certaine prudence et qui l'ont déterminé à décliner plus d'une invitation à Stockholm, il s'est vu, à son grand regret, dans l'impossibilité d'accepter la proposition indiquée ci-dessus. Pour cette raison, entièrement justifiable, nous avons dû renoncer à cette invitation qui aurait été dictée autant par des considérations de courtoisie que par nos dispositions personnelles.

Au cas où l'un ou l'autre de mes chers collègues voudrait bien rendre une visite personnelle auprès du Président de la République, il sera heureux de les recevoir le mercredi 19 juin entre 13 et 14 heures dans notre appartement, Strandvägen 5 B^{III}.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre et cher Collègue, l'assurance de ma très haute considération.

//

Stockholm, le 13 juin 1935.

Monsieur le Ministre et cher Collègue,

Permettez-moi de vous informer d'un détail concernant la prochaine visite à Stockholm du Président de la République de Finlande.

La Légation de Finlande s'est adressée aux autorités compétentes suédoises pour s'informer des arrangements prévus pour l'arrivée du Président. Celles-ci ont fait savoir que S.M. le Roi, afin de se conformer aux vœux exprimés par le Président, a voulu réduire les formalités au minimum compatible avec le caractère de la visite; par conséquent on n'a pas prévu, dans le programme établi, que certaines personnes officielles, entre elles Messieurs les Chefs de mission accrédités à Helsinki (Helsingfors), se rendant à la débarcadère à Skeppsholmen lors de l'arrivée du Président.

Un livre de visiteurs du Président Svinhufvud sera ouvert aux personnes qui veulent bien s'inscrire, d'abord au Palais Royal, puis dans mon appartement, où le Président va résider à partir du 18 juin jusqu'à son départ qu'on a prévu pour le soir du 19.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre et cher Collègue, l'assurance de ma très haute considération.

Stockholm, le 12 juin 1935.

///
Monsieur le Ministre et cher Collègue,

Permettez-moi de vous informer d'une circonstance ayant trait à la prochaine visite à Stockholm du Président de la République de Finlande.

Nous avions l'intention, Madame Erich et moi, de prier Messieurs les Chefs de mission résidant à Stockholm mais accrédités en même temps à Helsinki (Helsingfors) et Messieurs les Chefs de mission des pays scandinaves et baltiques, ainsi que les épouses des Messieurs sus-indiqués, de nous faire l'honneur de venir dîner, voire déjeuner, chez nous le 19 courant ensemble avec le Président de la République et Madame Svinhufvud.

Toutefois, étant donné l'âge et l'état de santé du Président Svinhufvud qui lui imposent une certaine prudence et qui l'ont déterminé à décliner plus d'une invitation à Stockholm, il s'est vu, à son grand regret, dans l'impossibilité d'accepter la proposition indiquée ci-dessus. Pour cette raison, entièrement justifiable, nous avons dû renoncer

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA:

Tuohelmassa olevan lähelystä raportti n:o 10.

Ministeri Erich

6/9 1935

Tukholmassa, syyskuun 6 p:nä 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 2370.

19 33 Sal.	33.
9/9-35.	3
5	C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa n:o 10 "Puolustuskomission mietintö valmiina".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Reich

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

TUKHOLMA S S A OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Tukholma ssa 6 p:nä SYYS kuuta 19 35.

Asia: Puolustuskomission mietintö valmiina.

UKKOASIANMINISTERIÖ
19/33 Tel. 35.
9/9. 35.
5 C2

Ruotsin viimeaikaisista sisäpoliittisista tapahtumista on otsakkeessa mainittu mietintö herättänyt suurinta huomiota. Komissio asetettiin v. 1930, koskapa melkein heti 1925 toimeenpannun uudelleen järjestelyn jälkeen, joka, kuten tiedetään, suuresti vähensi puolustuslaitosta, tuli kuuluville vaatimus, että kysymys oli koko laajuudessaan otettava uudelleen harkittavaksi. Mietintö käsittää yhteensä yli 2000 sivua. Sen I:n osa sisältää historiallisen katsauksen yleisistä näkökohtia, katsauksen Ruotsin maantieteelliseen ja kansatieteelliseen asemaan sekä ulkopoliittisen selvityksen. Niinikään siinä käsitellään puolustuslaitoksen johtoa. II:n osa käsittelee maasotavoimien järjestysmuotoa, III:s osa laivasto- ja rannikku puolustusta, IV:s osa ilmavoimia. V:ssä käsitellään eräitä puolustuslaitokselle yhteisiä kysymyksiä, VI:osa taas jäsenten eriävät mielipiteet.

Komission 13 jäsenestä mietinnön takana loppujen lopuksi on vain neljä. Kaikki muut ovat, ainakin joltakin osalta, ilmaisseet eriävän mielipiteensä.

JAKELUOHJE:
Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sellaisenaankin mietintö on kompromissin tulos vastaten porvarillisen keskustan kantaa. Oikeisto tahtoisikin tietenkinkin myöntää enemmän, vasemmisto paljoka vähemmän. Viime-mainittuun kuuluva jäsen, hra Lindberg, joka on tunnettu "puolustusnihilisti", ei myöntäisi mitään, tarkemmin sanoen parikymmentä miljoonaa pienten järjestysvoimien ylläpitämiseen, tunnettuun tanskalaiseen, päiväjärjestyksestä jo poistettuun malliin, jota hän tosin pitää liian sotilaallisena. Koska mietintö näin ollen on sovittelujen tulos, on monen mielestä toiveita siitä, että se verrattain eheänä tulee kehtämään parlamenttaarisen käsittelyn kiirastulen. Toisaalta pelätään, että hallituksen tuleva esitys on perustuva sosialidemokraattien vastalauseeseen, kuitenkin niin, että tarjotaan jotakin lisää. Muuten on jo julkisuudessa hallitusta moitittu siitä, että se on asettanut liian pitkän määräajan, tammikuun 1 päivään 1936 asti, jonka kuluessa erinäisten viranomaisten on annettava lausuntonsa. Jotkut arvelevat aikomuksena olevan saada asian lopullinen käsittely riksdagissa ensi vuoden vaalien yli.

Mainittakoon tässä myöskin, että Ruotsin yleisesikunta pitää komission työn lopputulosta, sellaisena kuin se nyt esiintyy, yleensä sangen tyydyttävänä. Tähdän vaikuttaa osaltaan myöskin se seikka, että aiotussa uudistuksessa vihdoin toteutuisi suunnitelma, jonka mukaan koko puolustuslaitoksen johtoon tulisi asetetta-

vaksi erityinen ylin päällikkö rauhanaikanakin toimimaan. Hänen rinnallaan olisi puolustusosasto. Tämän yhtenäisen johdon alaisina olisivat armeijan, laivaston ja ilmavoimien päälliköt esikuntineen ja hallintoelimeen.

Valaisevaa on ensinnäkin todeta, että komission kustannusarvio nousee 148 miljoonaan vuosittain, mikä merkitsisi n. 25 miljoonan lisäystä viimeaikaiseen budjettiin. Sosialidemokraattiset jäsenet tahtovat komission ehdottamasta määrästä tinkiä 35 miljoonaa, kun taas oikeistojäsenet korottavat sen 161 miljoonaan.

Suurin piirtein katsoen kaikki ovat yhtä mieltä ilmavoimien vahvistamisen tarpeellisuudesta. Niihin on nykyänsä uhrattu lähes 10 miljoonaa; komission ehdotuksen mukaan tarkotukseen myönnettäisiin runsaasti 28 milj. Lisäyksen käyttötarkoituksen yksityiskohdista ei tässä ole mahdollista tarkemmin puhua. Mainittakoon vain, että lentoase tulisi itsenäistymään maa- ja merivoimia vastaavalla tavalla.

Maavoimille suunnitellaan parempia varusteita ja päällystön lukumäärää lisätään. Sen sijasta kolme nykyistä jalkaväkirykmenttiä tulisi lakkautettavaksi. Teknillisiin yksityiskohtiin nähden se tulisi saatettavaksi nykyoloja mahdollisimman täydellisesti vastaavalle kannalle. Jalkaväen palvelusaika korotetaan 140 päivästä 175 päivään. Rauhanaikana olisi ainoastaan neljä armeijajakuntaa; sodanaikana kuusi.

Erityistä huomiota herättää ja melkoista tyytymättömyyttä on jo herättänyt komission suhtautuminen meripuolustukseen. Varojen ei katsota riittävän mihinkään uuteen panssarilaivaan, jotenka laivasto jäisi kolmen nykyisen, verrattain vanhaan panssarilaivan varaan. Rannikkotyöstä suunnitellaan melkoisesti vahvistettavaksi ja erityisesti huolehditaan Gotlannin puolustuksesta.

Olenlaisin ero mietinnön virallisen kannan ja oikeiston jäsenten välillä on siinä, että edelliset, vaikkakaan eivät yhtä voimakkaasti kuin vasemmisto, ovat asettaneet lentoaseen kehittämisen kokonaan etualalle ja arvioineet tykistölaivain merkityksen aivan vähäiseksi. Kuvaavana on pidettävä, että laivaston päätehtävä komission mielestä sisältyy paikallisiin puolustustehtäviin, erityisesti Tukholman, Uplannin ja Blekingen saaristoissa. Niinikään sen tulee estää sotakäyviä valtioita loukkaamasta Ruotsin neutralisuutta. Nimenomaan oikeiston taholta on esitetty se väite, että ehdotus ei loisi niin voimakasta meripuolustusta, että vihollisen maihinnousu menestyksellisesti estyisi; maavoimat saisivat silloin vaikean tehtävän ajaa vihollisvoimat jälleen maasta pois. Oikeistojäsenet vaativat vastalauseessaan uuden panssarilaivan välitöntä rakentamista.

Kuten varsinkin komission suhtautumisesta laivastovoimiin voidaan päätellä, ei se sanottavan laajassa määrin ota huomioon Ruotsin puolustusvoimille tulevia ulkopoliittisia tehtäviä. Pääasiaksi jää, että pystytään neutralisuuden

loukkauksia torjumaan ja omia rajoja kohtalaisen tyydyttävästi puolustamaan. Mietinnössä todetaan, että Suomen ja Itämeren maiden itsenäistyminen on vähentänyt aikasempaa vaaraa, että Ruotsi joutuisi sotilaallisille selkkauksille alttiiksi, mutta tämä parannus on realinen etu ainoastaan niin kauan kuin valtasuhteet Itämeren maissa pysyvät ennallaan. Myöskin viitataan vaaraan, joka Ruotsille koituisi, jos osa Tanskasta, erittäinkin Själland, joutuisi sotaikäyvän vallan miehittäväksi. Ruotsille on sen vuoksi ensluokkaisen tärkeää, että status quo mainitussa valtapiirissä säilyy. Kaikki tämä johtaa mietinnön mukaan siihen päätelmään, että Ruotsin puolustusorganisaation pitää voida täyttää ne vaatimukset, jotka Ruotsille koituvat, jos sen on myötävaikutettava sanktio-toimiin eräiden pohjoismaiden hyväksi ja Ruotsin kansainvälisten velvoitusten täyttämiseksi.

Näitä ulkopoliittisia tehtäviä on siis tehostettu verrattain varovaisin, mutta kuitenkin kohtalaisen selvin sanoin. Voidaan kuitenkin syystä kysyä, eikö puolustuskomissio itse jätä tätä puolta riittävää huomiota vaille, kun se arvelee voivansa puoltaa ohjelmaa, joka on laivastovoimille hyvin epäedullinen.

Kuvaavaa on, että komission vasemmistojäsenet ovat luulleet voivansa osottaa, että yleensä maailmantilanne ei olekaan niin vakava kuin tavallisesti väitetään. He asettavat kysymyksen alaiseksi, pystyisivätkö

diktatoorisesti hallitut suurvallat, joissa on voimakas sisäinen oppositio ja tyytymättömyys, todella menestyksellisesti käymään sotaa. Perusteluita on todella etsittävä mistä voidaan, kun puoluepoliittisista syistä pidetään välttämättömänä nykyoloissakin kannattaa ohjelmaa, joka tietää nykyistenkin puolustusvoimien heikontamista.

Minulle on tällä kertaa mahdollista ainoastaan ylimalkkaisimmin selostaa puolustuskomission ohjelmaa, mutta toivon voivani lähiaikoina palata varsinkin siihen sisältyviin sotilaspoliittisiin kysymyksiin.

Ministeri:

R. Rich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Erieh

30/9 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, lokakuun 3 päivänä 1935.

N:o 2667.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

21/33 Tal. 35.

7/10. 35

5 02

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 11 "Huomautuksia Ruotsin puolustuskommission mietinnön johdosta".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Erich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Tukholma ssa 30 p:nä syysä kuuta 19 35.

21/33 Sal. 35.

Asia: Huomautuksia Ruotsin puo-
lustuskommission mietinnön joh-
dosta. (Liittyy raporttiin N:o 10).

7/10-35.

5 CR

Puolustuskommissio toteaa mietinnössään, että Ruotsin asemassa olevan valtion mahdollisuudet pysyä mahdollisista kansainvälisistä riitaisuuksista erillään tai säilyttää oma toimintatapautensa nykyoloissa voivat olla suuremmat kuin ennen maailmansotaa, ellei Ruotsi sotilaallisesti voi esiintyä todellisena valtatekijänä (maktfaktor). Tätä asemaa se ei saavuta muulla tavoin kuin puolustusvoimiaan erinäisissä suhteissa vahvistamalla.

Puolustuslaitoksen keskeiset tehtävät ovat valtakunnan alueen turvaaminen vihollisen hyökkäyksiltä, minin tietysti tarvitaan sekä preventiivisiä että repressiivisiä turvakeinoja, sekä toiseksi neutralisuusloukkausten torjuminen.

Jälkimmäisessä suhteessa asetutaan täällä, kuten monessa muussakin maassa, sille kannalle, että kaikesta huolimatta mitä Kansainliiton peruskirjassa edellytetään entisaikaisen neutralisuuden sijalle tulleesta solidarisuudesta, neutralisuus kuitenkin on jotain paljoa konkreettisempaa ja todellisuuspohjaisempaa kuin koko sanktiojärjestelmä. Tuota jälkimmäistä Ruotissa nykyään - kuten Etiopian tapaus osoittaa - ollaan taipu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedotuksain.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedotuksain.

vaisia tunnustamaan entistä laajemmassa määrin, mutta todellisuutta silmällä pidettäessä havaitaan sittenkin paljoa kiinnostavammaksi kysymys, kuinka neutralisuutta on ylläpidettävä. Voidaanpa sanoa tavallaan kuultavan läpi, että yksin siinäkin tapauksessa että Kansainliiton nimessä esiintyvä, taloudellisia tai sotilaallisia sanktioita toimeenpaneva yhteisyritys (a c t i o n c o m m u n e) olisi kysymyksessä, liitto ei ehdottomasti voi esiintyä sellaisella arvovallalla, että se valtio, johon sanktitoimenpiteet kohdistuvat, voisi syrjässä pysyvää valtiota uhmailla, jos tämä myötämielisesti suhtautuu tuon yrityksen toimeenpanijoihin. Jos siis esim. Englannin johdolla käytettäisiin sanktioita Saksaa (jonka voidaan ajatella joutuvan paktin 17 artiklan alaiseksi) tai Venäjää vastaan, on hyvin mahdollista, että tämä suurvalta ~~on~~ syyttäisi esim. Ruotsia oman neutralisuutensa loukkaamisesta, jos se jollain tavoin ilmaisisi solidarisuutensa yhteisaktiota johtavien valtojen kanssa. Onpa ajateltavissa sekin, että neuvoston piirissä muodostuisi kaksi vastakkaista ryhmää, jotka kumpikin väittäisivät käyttävänsä oikeudenmukaisia sanktioita. - Kaukana siitä, että turvallisuus esiintyisi paktin nojalla entistä paremmin lujitettuna, voi tunnontarkalle, mutta samalla sotaa vierovalle Kansainliiton jäsenelle koitua uusia komplikatioita, sellaisia, joita entisaikainen neutralisuussäännöstö ei tuntenut, se kun verrattain selväpiirteisesti velvoitti ulkopuolisen valtion molempiin riitapuoliin nähdessä yhdenmukaisesti noudattamaan määrättyjä ohjeita sekä

tekemään voitavansa suojellakseen omaa aluettaan, jottei sitä voitaisi käyttää sotänäyttämönä.

Mietinnössä todetaan, että Ruotsi aina milloin on olemassa Itämerta koskeva yhteentörmäys, joutuu ainakin eittahallisten (oavsiktliga) neutralisuusloukkausten vaaralle alttiiksi, erityisesti ilmassa ja vesillä tapahtuvain sotatoimien johdosta. Täydellä syyllä viitataan siihenkin, että jos sotaikäyvä valtio tekee neutralisuusloukkauksen, jonka ehkä ei tarvitsisi tuottaa erityisen vakavia seuraamuksia, on sekin riski olemassa, että vastapuoli jonkinlaisella yllätyksellään tyrkyttää ~~siisä~~ ^{loukatulle valtiolle/} "suojelustaan" ja pakottaa sen omaan rintamaansa yhtymään, riski, joka on sitä suurempi, kuta vähemmin tuolla ulkopuolisella valtiolla on mahdollisuuksia esiintyä todellisena voimatekijänä.

Valtakunnan puolustus on kommission ohjelman mukaan etupäässä rakennettava armeijan, ilmavoimien ja rannikkotykitön varaan. Maavoimat eivät sen mukaan nykyisessä vahvuudessaan ehdottoman varmasti riittäisi torjumaan edes meriteitse tapahtuvaa hyökkäystä, vielä vähemmin ne riittäisivät, jos samanaikaisesti taphtuisi hyökkäys myös maarajan yli. Ne korotetut vaatimukset, jotka nykyään maavoimille asetetaan, johtuvat, sanotaan mietinnössä, pääasiallisesti siitä, että vihollisten ilmavoimat voivat paralysoida rautatieliikenteen, maan omien ilmavoimien nykyään pystymättä sitä estämään. Erityisen voimakkaasti tehostetaan siis sitä, että viime mainittujen tulee kyetä neutralisoimaan vihollisen ilmasotaa.

Ilman näiden voimien tuntuva vahvistusta jäisi erityisesti Ylä-Norrlandin puolustus heikoksi.

Mietinnössä tehostetaan voimakkaasti Gottlannin tärkeyttä puolustuksen kannalta. Sieltäkäsinkin vihollinen voisi tehdä menestyksellisiä lentohyökkäyksiä mantereelle, veiläpä valmistaa laivastovoimin tapahtuvaa joukkojen siirtoa. Aivan samalla tavalla kuin Suomessa, on otettava lukuun se mahdollisuus, että sotaikäyvä valtio "preventiivisessä" tarkoituksessa valtaisi Ahvenanmaan, niin Ruotsissa oletetaan Gottlannin sekä arvokkaana tukikohtana että, sen valtauksen^{jo}/tapahtuttua, sopivana painostuskeinona houkuttelevan sodassa olevia naapurivaltoja sellaisessakin tapauksessa, jolloin sotatilaan joutuminen Ruotsin kanssa ei suinkaan ole päätarkoituksena, vaan pikemmin seurauksena, jota kernaimmin tahdottaisiin välttää. - Todettuaan Gottlannin nykyisen puolustuskuntoisuuden aivan puutteelliseksi kommissio suosittelee paikallisten voimien vahvistusta sekä rannikkotyökistön tehostamista.

Kysymys laivaston tulevaisuudesta on edelleen pohdinnan alaisena, ja siinä mielipiteet keskusteluissa näyttävät käyvän tuntuvasti, jopa jyrkästi hajalleen. Onpa väitetty, että koko uudistuksen vastustajat yllyttää armeijan ja laivaston miehiä toisiansa vastaan. Viittauksia on näkynyt siihen suuntaan, että vasemmisto aikoo käyttää hyväkseen tuota ristiriitaa taivuttaakseen hallituksen sellaiseen kompromissiin, että suurin piirtein katsoen kaikki saa jäädä ennalleen, ainoastaan muutamien pienin muutoksin. - Eräillä ta-

hoilla esitetään se käsitys, että suurten panssarilaivain vastainen merkitys on ehdonalainen ja että erittäinkin oikeiston vaatiman neljännen tällaisen laivan rakentamiseen tarvittavat varat hyödyllisemmin voidaan käyttää muihin tarkoituksiin. Vastakkaiselta taholta viitataan muiden, suurempien maiden esimerkkiin, ne kun eivät luovu rakentamasta myös linjalaivoja, huolimatta varsinkin vedenalaisten merkityksestä. Joka tapauksessa voitaneen sanoa, että puolustuskommission "vaatimaton" asenne laivastoon nähden on omansa osoittamaan, että Ruotsi ei aio tehdä mitään erityisen vakavia johtopäätöksiä Englannin ja Saksan laivastokysymyksestä eikä yrittää mitään kilvoittelua suurten Itämeren valtioiden kanssa. Mutta jos kerran laivasto merkitsee mitä tärkeintä välinettä nimenomaan valtion kansainväliseksi tehostautumiseksi, laivastovoimien syrjäyttäminen näyttäisi kohtalokkaasti viittaavan sellaiseen ulkopoliittiseen passiivisuuteen, joka nimenomaan Ahvenanmaan kysymyksessä voi ehkäistä sopimusperäisen velvoituksenkin täyttämistä, sopimuksen mahdollisesta tarkistuksesta kenties johtuvista laajakantoisemmista tehtävistä puhumattakaan.

Sekä julkisuudessa että yksityisesti viitataan muuten siihenkin, että kultainen keskitie saattaa olla löydettävissä sillä tavoin, että uuden, nykyistä tyyppiä olevan panssarilaivan sijalle rakennettaisiin yksi keveämpi sotalaiva, Suomen uusimpien laivain malliin, jolloin pulmasta voitaisiin päästä lisäämällä muutama miljoona kom-

mission vaatimaan 148 miljoonan kokonaisarvioon. Joka tapauksessa tämä aselajien välinen erimielisyys on omansa vaikuttamaan sellaisena heikontavana tekijänä, joka tekee varman yhtenäisen rintaman muodostumisen vaikeaksi ja jota uudistuksen vastustajat voivat käyttää hyväkseen. Kun rohkeimmissakaan laskelmissa ei juuri arvella voitavan ottaa huomioon tuon 148 miljoonan arvion ylittämistä, ei lisävaatimusten tyydyttämismahdollisuudelle jää suurtakaan sijaa.

Kommission puoltamaa palvelusajan pitennystä ~~isoxpivitiä~~ pidetään sotilaallisella taholla välttämättömänä minimimyönnytyksenä, jota kuitenkin on pidettävä riittämättömänä, koskapa 210 päivän aika tämän käsityksen mukaan olisi ehdottomasti tarpeen. Ankarasti on muuten moitittu kommission vasemmistojäsenten ehdotusta, jonka mukaan sodan aikana liikekannalle asetettavia divisiooneja eli armeijaosastoja (arméfördelningar) olisi vain neljäsen sijasta että niitä kommission ehdotuksen mukaan olisi kuusi ja lisäksi yksi kevyt prikaati. Erityisesti on huomautettu, että hyökkäyksen tapahtuessa pohjoisesta päin Ylä-Norrlandin maaraja jäisi suojattomaksi, jos noita osastoja olisi vain neljä, koskapa nämä kaikki tarvittaisiin rannikon turvaamiseksi; hyökkäyksen tapahtuessa etelästäpäin tuo vähäisen määrän riittämättömyys olisi vieläkin ilmeisempi; vasemmiston ohjelman mukaan toistakymmentä rykmenttiä tulisi lakkautettavaksi.

Kun hallituksella ensi vuoden alussa on käsissään asianomaisten viranomaisten lausunnot, sillä on tilaisuus ryhtyä esitystä valmistamaan. Yleensä ei pidettäne luultavana, että se tarkoituksellisesti asiaa viivyttäisi, joskaan ei ole mahdotonta, että päätöksen teko Riksdagissa voi siirtyä ensisyksyisten vaalien yli. Mitä hallituksen kantaan tulee, pidetään luultavana, ettei se ainakaan muodollisesti tahdo olla ^{pohjaksi/}hyväksymättä kommission sosialidemokraattisten jäsenten kantaa, vaikkakin se samalla tehnee melkoisia myönnytyksiä puolustuksen tehostamista vaativille ryhmille. Tosiasia on, että mainitut sosialidemokratitiset jäsenet alkuaan olivat anteliaammalla kannalla, mutta puoluepainostuksesta siitä tinkivät. Varmaankin tulee nytkin puolueen keskuudessa olemaan voimia, jotka pidättävät pääministeriä ja hallitusta yleensäkin menemästä niin pitkälle kuin ehkä oikeastaan itse haluaisivat mennä. Toisaalta asiaan tietysti vaikuttaa se kannatus, jota esitykselle voidaan muiden ryhmien puolelta hankkia. Kun hallitukselle tietysti olisi suuri saavutus, jos sen turvissa muodostuisi yhteinen rintama tämän sitkeähenkisen kysymyksen ratkaisemiseksi, se epäilemättä tarvittaessa voi tehdä myönnytyksiä, jotka ainakin tuntuvasti lähenevät puolustuskommission suunnitelmia ja sen puoltamaa menoarviotakin. Suurin piirtein katsoen talonpoikaisliitto pitää puolustuksen tehostamista siksi tärkeänä, ettei se juuri ole valmis ehdotuksesta tinkimään. Sen jatkuva yhteistoiminta hallitus-

puolueen kanssa tässä asiassa on siis ainakin hyvin ehdonalainen. Sitävastoin pidetään mahdollisena, että kansanpuolueen vasen siipi (Morgonbladetin ympäri ryhmittyneet "folkfrisinnade"), joka aina on ollut puolustukselle verrattain kylmäkiskoinen, voisi yhtyä kannattamaan sellaista ohjelmaa, jota muut "porvarilliset" ryhmät pitäisivät aivan riittämättömänä. Joka tapauksessa pidetään varmana, että hra Hamrin, jonka kerrotaan puolueensa painostuksesta välittämättä kommissiossa pysyneen hyvin itsenäisellä kannalla, edelleenkin tulee pitämään kommission ohjelmasta kiinni.

Asiaan tarkemmin perehtyneet henkilöt toteavat, että toistaiseksi on hyvin vaikeata varmuudella mitään ennustaa lopputuloksesta. Nykyinen ajankohta on tietenkin puolustuslaitoksen eduille otollisempi kuin vuosi 1925, jolloin vielä elettiin siinä kuvitelmassa, että kansainvälinen organisatio ja turvallisuus teki sen heikontamisen mahdolliseksi ja luonnolliseksi. Ratkaisuun vaikuttavat tietenkin puolueiden väliset laskelmat, mutta melkoisessa määrin myös yleinen maailmantilanne. Vasemmistotaholta on ilmennyt viittauksia siihen, että voimakkaampi puolustuslaitos voisi määrätyissä tilanteissa houkutellessa sotaisiin selkkauksiin sekä valtiosisäisesti edistää jonkinlaisia diktatuuripyrkimyksiä. Toisaalta Saksan ja saksalaisen kansallissosialismin pelko juuri sillä taholla on omansa jossain määrin vaikuttamaan vastakkaiseen suuntaan. Suomen kannalta erittäin tärkeätä olisi tietenkin, että pohjoismaiden yhteiset turvallisuusnäkökohdat pääsisivät ratkaisuun vaikutta-

maan; tähän nähden ei jää merkitystä vaille sekään seikka,
millä tavoin Suomen ja Ruotsin väliset suhteet lähiaikoina
kehittyvät.

Ministeri:

Brich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 12

Ministeri Eich

4/10 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, lokakuun 12 p:nä 1935.

N:o 2732.

22/34 Sal: D. - 35.

19/10-35

5

C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa n:o 12 "N. s. sanktiotoimenpiteet Ruotsin kannalta arvosteltuina".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Wittig

Herra v. t. Ulkoasiainministeri

R. Wittig.

Helsinki.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Tukholma ssa 11 p:nä loka kuuta 19 35.

Asia: N.s. sanktitoimenpiteet
Ruotsin kannalta arvostel-
tuina.

22 34 Sal. D. -35.
14/10 - 35
5 C2

T. k. 10 päivänä keskustelin otsikossa mainitusta asiasta kabinetti sihteeri Güntherin kanssa. Kuten luonnollista on, hän tällöin saattoi todeta, että mahdollisesti kysymyksen tulevat toimenpiteet osaksi ovat sellaisia, joihin hallituksella jo nyt on valta ryhtyä, osittain sellaisia, joita varten riksdagin myötävaikutus on tarpeen, koskapa voimassa oleva lainsäädäntö ei läheskään täydellisesti vastaa Kansainliiton peruskirjan 16 artiklan asettamia velvoituksia.

Helppoinmalta näyttää asia, mitä tulee viennin rajoittamiseen ja vientikieltoihin. Hallitusmuodon 89 §:stä, joka käsittelee kuninkaan n. s. taloudellista lainsäädäntövaltaa, on päätehty, että hallituksen vallassa on antaa tällaisia määräyksiä. Heti maailmansodan alussa ja sitten jatkuvasti säädettiinkin tällaisia rajoituksia ja kieltoja. Nykyänsä on voimassa erinäisiä tällaisia asetuksia, erittäinkin joulukuun 19 päivänä 1930 annettu kunink. julistus, joka kieltää eräiden tavarin maastaviennin.

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystölle.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Mitä tulee tuonnin rajoittamiseen, lienee hal-
lituksella periaatteellisesti siihenkin valta, mutta käy-
tännössä voi tässä, kuten edellisessäkin tapauksessa,
melkoisia vaikeuksia esiintyä. Kuinka on käsiteltävä
maasta toiseen matkalla olevaa tavaralähetystä? Kuinka
kielto määräykset vaikuttavat asianomaisissa maissa asu-
vien henkilöiden välisiin sopimuksiin?

Erityisen suuria vaikeuksia tuottaa luotonan-
toon kohdistuvaksi suunniteltu kieltö. Sen tehostamiseksi
voimassa olevat lait eivät anna riittävää pohjaa.
Oikeudellista mahdollisuutta ei myöskään suorastaan ole
muihin sellaisiin toimenpiteisiin, joilla yksityisten vä-
liset liikeyhteyssuhteet paktin 16 artiklan edellyttä-
mällä tavalla katkaistaisiin.

Kaikissa näissä tapauksissa nousee kysymys
valtion mahdollisesta korvausvelvollisuudesta niiden yk-
sitysten hyväksi, jotka kieltojen ja rajoitusten joh-
dosta joutuvat kärsimään. Mutta tästä riippumattakin
sanktioiden toimeenpano siinä laajuudessa, jota jo on
suunniteltu, ei voimassa olevan lainsäädännön nojalla lie-
me toteutettavissa. Tämän vuoksi on ymmärrettävissä,
että täällä, samoin kuin muuallakin, on tullut vi-
reille kysymys eduskunnan kokoonkutsumisesta kiireel-
lisen tarpeelliseksi osoittautuvia lainsäädäntötoimia
varten. Tämä kysymys on käsiteltävänä myöskin ulko-
asiainlautakunnassa, joka tänään kokoontuu. Mahdollista

on, että niin pitkälle kuin suinkin koetetaan selviytyä voimassa olevilla säännöksillä, jotka, kuten mainittu, antavat hallitukselle verrattain laajat valtuudet. Paljon jää tietysti riippumaan siitä, kuinka pitkällemeneviä sanktioita Genèveässä määrätään. Jos myöhemmin osoittautuu, että voimassa olevat säännökset eivät riitä, on tietysti aina mahdollisuus kutsua riksdagen koolle. Kun hallitus epäilemättä jatkuvasti pysyy kosketuksessa lautakunnan kanssa, rohjennee se tämän suostumuksella epäilyksenalaisissa tai kiireellisissä tapauksissa mennä verrattain pitkälle tarvitsematta pelätä muistutuksia riksdagin puolelta.

Toisaalta on luonnollista, että jos joitakin uusia yleisiä lainsäännöksiä havaitaan tarpeellisiksi, ainoaksi keinoksi jää riksdagin lainsäädännöllinen myötävaikutus, tapahtukoonpa se sitten sisällöltään määriteltujen säännösten taikka - mikä on luultavampaa - valtuutuksen muodossa. Sivumennen mainittakoon, että täällä ollaan täysin selvillä siitä, että se seikka, että valtion yhtyminen Kansainliittoon on tapahtunut parlamentin vapaamuotoisella suostumuksella, ei vielä sellaisenaan sisällä valtuutusta hallitukselle valtiosisäisessä elämässä omasta vallastaan määrätä kaikkea, mitä tarvitaan paktin säännösten toteuttamiseksi. Tätä kysymystä olen aikoinaan (luultavasti v.1923) Suomen kannalta käsitellyt eräässä Ulkoasiainministeriölle annetussa lausunnossa (k.s. myös Erich, Suomen Valtio-oikeus I s.383-384).

Lokakuun 12 päivänä 1935.

Myöhemässä keskustelussa kabinettisihteeri Güntherin kanssa olen saanut tietää seuraavaa:

Oltuaan eilen kosketuksessa ulkoasiainlautakunnan kanssa sekä saatuaan joitakin ennakkotietoja siitä, mitä Genèveä suunnitellaan, hallitus lienee päättänyt ainakin toistaiseksi hoitaa asioita ilman riksdagia, jonka kokoontumista eiliset iltalehdet jo pitivät melkein varmana. On harkittu, että ne kiellot ja rajoitukset, joihin vientiin ja tuontiin nähden käynee välttämättömäksi ryhtyä, voidaan järjestää hallituksen antamalla säännöksillä, mikäli voimassa olevien säännösten lisäksi tarvitaan uusia. Tällä hetkellä ollaan kuitenkin hra Güntherin mukaan sillä kannalla, ettei välittömästi tarvitse ryhtyä valmistamaan edes uusia hallinnollisia asetuksia.

Mitä erityisesti luotonantoon tulee, luullaan voitavan toistaiseksi tulla toimeen hallituksen ja asianomaisten luottolaitosten välisillä sopimuksilla. Valtion mahdollinen korvausvelvollisuus jää myöhemmän ajan huoleksi.

Viennin ja tuonnin rajoitusten laadusta ja laajuudesta ei täälläkään vielä ole tarkempia tietoja. Harkittavaksi tulee kysymys siitä, onko, mitä vientiin tulee, kielloille ja rajoituksille annettava yleinen motto, niin että luvallinen vienti tapahtuu lisenssin nojalla, vai onko määrätynlaiset kiellot kohdistettava

Lokakuun 12 päivänä 1935.

Myöhemässä keskustelussa kabinettisihteeri Güntherin kanssa olen saanut tietää seuraavaa:

Oltuaan eilen kosketuksessa ulkoasiainlautakunnan kanssa sekä saatuaan joitakin ennakkotietoja siitä, mitä Genèvessä suunnitellaan, hallitus lienee päättänyt ainakin toistaiseksi hoitaa asioita ilman riksdagia, jonka kokoontumista eiliset iltalehdet jo pitivät melkein varmana. On harkittu, että ne kiellot ja rajoitukset, joihin vientiin ja tuontiin nähden käynee välttämättömäksi ryhtyä, voidaan järjestää hallituksen antamalla säännöksillä, mikäli voimassa olevien säännösten lisäksi tarvitaan uusia. Tällä hetkellä ollaan kuitenkin hra Güntherin mukaan sillä kannalla, ettei välittömästi tarvitse ryhtyä valmistamaan edes uusia hallimollisia asetuksia.

Mitä erityisesti luotonantoon tulee, luullaan voitavan toistaiseksi tulla toimeen hallituksen ja asianomaisten luottolaitosten välisillä sopimuksilla. Valtion mahdollinen korvausvelvollisuus jää myöhemmän ajan huoleksi.

Viemmin ja tuonnin rajoitusten laadusta ja laajuudesta ei täälläkään vielä ole tarkempia tietoja. Harkittavaksi tulee kysymys siitä, onko, mitä vientiin tulee, kielloille ja rajoituksille annettava yleinen motto, niin että luvallinen vienti tapahtuu lisenssin nojalla, vai onko määrätynlaiset kiellot kohdistettava

nimenomaan Italiaan. Varmasti oletetaan, että selluloosan vienti ainakin toistaiseksi jää vapaaksi. Ruotsin kannalta katsoen hra Günther arveli puheenalaisten toimenpiteitten tuottavan enemmän vahinkoa maalle itselleen kuin Italialle, mikä seikka ei tietenkään voi olla esteenä Ruotsin osallistumiselle.

Kun sotatarpeitten vienti täällä onnestäänkin on riippuvainen lisenssistä, ei tässä kohdin muuta tarvita, kuin että sellainen vienti myönnetään Etiopian, mutta ei Italian hyväksi.

Ministeri:

R. Rich

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Erik

18/4 1955.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, marraskuun 18 päivänä 1935.

N:o 3106.

23 34 Sal. D. 35.

19/11-35

5

e2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohella lähettää raporttinsa N:o 13 "Ruotsia koskeva valistustoiminta ulkomailla".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman tunnustukseni vakuutuksen.

Rich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Tukholma ssa 18 p:nä marras kuuta 1935.

23 34 Sal. S. 35.

Asia: Ruotsia koskeva valistus-
toiminta ulkomailla.

19/11-35

5 C2

T.k. 15 päivänä hallitus asetti n.s. valistuslauta-
kunnan (upplysningsnämnd) sekä sitä täydentävän kulttuurineuvos-
ton (kulturråd) edistämään ulkomailla harjoitettavaa Ruotsia kos-
kevaa valistustoimintaa.

Tämä toimenpide ei millään tavalla tule odottamatta,
vaan on oikeastaan pitkällisten valmistelujen tulos. Kuten lä-
hetystö aikoinaan on tiedoittanut (raportti N:o 38, 27.11.33.), pan-
tiin pari vuotta sitten vireille kysymys tämän toiminnan el-
vyttämisestä ja keskittämisestä sekä keskuselimen perustamises-
tä sitä varten. Silloinen aloite, joka oli lähtöisin Berliinissä
toimivasta ruotsinkielen lehtorista, koski lähinnä yhtenäis-
tä suunnitelmaa ja johtoa vailla olevien ruotsinkielen lehto-
rinvirkein järjestelyä ulkomaisissa korkeakouluissa; sen välittö-
mänä tuloksena oli asetus, joka lähinnä virkavuosien laskemi-
seen nähden turvaa näiden toimihenkilöiden aseman. Kysymys ruot-
sinkielen lehtorinvirkain ylläpitämisestä ja järjestelystä on
niitä tehtäviä, jotka nyt lähinnä joutuvat vasta asetettujen
elinten hoidettaviksi.

Keskustellessani t.k. 16 päivänä ulkoasiainministeri

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystölle.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

Sandlerin kanssa asiasta hän ensinnäkin totesi, että kulttuuripropaganda on ollut hajanaista ja useasti sattuman varassa. Luemoitsijoita on lähetetty, näyttelyjä on järjestetty, taiteilijavierailuja tapahtunut milloin minkin henkilöpiirin ja järjestön toimesta, mutta mitään yhtenäisyyttä ei ole ollut. Suomessakin tunnettu "Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet", jonka johdossa on professori Vilhelm Lundström Göteborgissa, on erityisesti tahtonut johtaa ruotsinkielien lehtorien välityksellä tapahtuvaa propagandaa, mutta sen toiminta on useasti ollut liian laajamuotoista ja yhtenäistä suunnitelmaa vailla. Sen toimintamahdollisuudet tällä alalla ovat pääasiallisesti riippuneet yksityisten henkilöiden anteliaisuudesta. Hra Sandler sanoi olettavansa, että tällä alalla nyt saadaan aikaan suurempi keskitys, sekä piti luultavana, että nyt asetettujen elinten ehdotusten nojalla saadaan entistä enemmän valtion varoja käytettäväksi. Erityisen tärkeänä pidetään sitäkin, että lautakunta joutuu antamaan arvostelunsa tai suorastaan tekemään ehdotuksensa tällaisiin toimiin nimitettävistä henkilöistä.

Valistuseläimessä on viisi jäsentä, joista hallitus nimittää kaksi sekä kulttuurineuvosto kolme. Hallitus on 1937 vuoden loppuun näihin toimiin nimittänyt kirkollisdepartementin valtiosihteerin, hra Knösin, sekä sanomalehtimiesjärjestön nykyisen puheenjohtajan (oikeistolaisen), päätoimittaja ja edustaja hra Björckin. Lisäksi on

kaksi varamiestä.

Kulttuurineuvosto käsittää 30 jäsentä, jotka edustavat mitä erilaisempia aloja, tieteellistä tutkimusta eri aloilla, matkailua, sanomalehtimaailmaa, säveltaidetta, liikelämää j.n.s..Myöskin edellä mainitun Riksföreningin puheenjohtaja on mukana. Nimet ovat yleensä ensiluokkaisen edustavia. Tämän neuvoston ensimmäisiä tehtäviä on kolmen jäsenen nimittäminen edellä mainittuun lautakuntaan.

Sanomalehdistö on tyydytyksellä tervehtinyt tätä toimenpidettä. Mielihyvällä ja kieltämättä hyvillä asiallisilla syillä huomautetaan, että Ruotsi ulkomailla nauttii erinomaista arvonantoa ja on vieraitten kansojen huomion kohteena. Sen pitää nyt käyttää hyväkseen kaikkia niitä mahdollisuuksia, joita laajasuuntainen ja monihaarainen "kulttuuripropaganda" voipi sille avata.

Kun otetaan huomioon kuinka hyvästi Ruotsi monen seikan, m.m. historiallisten syiden ja kielellisten yhtymäkohtain vaikutuksesta jo ennestään on ulkomailla tunnettu, on sitäkin kiinnostavampaa, että pidetään välttämättömänä ryhtyä tällaista propagandatoimintaa entistä voimakkaammin ajamaan. Suomelle ei suinkaan ole edullista, jos suhteet molempien maiden kesken, mitä nimenomaan kulttuurielämään tulee, ovat sellaiset, ettei ainakaan mitään kannatusta voida näiden järjestöjen ja toimihenkilöiden taholta odottaa. Hyvien ja läheisten suhteiden vallitessa taasen voidaan odottaa menestyksellistä yhteistoimintaa, joskaan Suomella

ei tietenkään ole läheskään samoja rahallisia mahdollisuuksia ulkomailla harjoitettavaan propagandatoimintaan. Näitä kysymyksiä ajateltaessa yliopistokysymyksemme itsestään tulee mieleen.

Toinen asia, jota tässä yhteydessä ei voi olla ajattelematta, on se kylmäkiskoisuus, jota meillä on osoitettu Tukholman korkeakoulussa olevaan suomenkielen lehtorinvirkaan nähden, jolle ei ole voitu turvata mitään pysyvistä kannatusta valtion varoista ja jonka turvaamiseksi yksityiseltä taholta tulleet avustukset ovat olleet lähinnä satunnaisia ja tilapäisiä. Ei olisi suinkaan ennenaikaista kiinnittää vakavaa huomiota kaikkeen siihen, mitä Lähetystö puolestaan monessa eri tilaisuudessa on tästä asiasta esittänyt.

Ministeri:

Rich.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Erich

22/11 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, marraskuun 22 päivänä 1935.

N:o 3149.

24 34 Val. Ø. 35.	
28/11. 35	2
5 C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 14 "Ruotsi, sanktiot ja puolustus-kysymys".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

R. Rich.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

T U K H O L M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Tukholma ssa 22 p:nä marras kuuta 1935.

24/34 Sal. O. J.

25/11. 35

Asia: Ruotsi, sanktiot ja
puolustuskysymys.

5 C2

varsin asiantuntevalta taholta saamani tietojen mukaan on valtiollisissa piireissä se käsitys yleinen, että hallitus kaikin mokomin tahtoi välttää riksdagin kutsumista tänä syksynä ylimääräisille valtiopäiville käsittelemään Italian-Etiopian asiaa, koska se ei halunnut antaa aihetta siihen, että kysymys Ruotsin sanktiovelvollisuuksista ja vireillä oleva puolustuskysymys pääsisivät toisiinsa vaikuttamaan. Odotettiin, että puolustuksen vahvistamisen kannattajain taholta tultaisiin selittämään, että Ruotsin puolustusvoimat eivät ole sellaiset, että se voi sitoumuksistaan täyteen määrään vastata, mistä ainakin jotkut ehkä olisivat päätelleet, että sanktioihin ei ole ollenkaan antauduttava. Joka tapauksessa väittely näistä asioista olisi sotkenut ja häirinnyt niitä neuvotteluja, joita hallitus puolustusasiassa kompromissin saavuttamiseksi käy erityisesti keskustaryhmien kanssa.

Talonpoikaispuolueessa, jossa puolustustyövälinen suunta kuuluu olevan aika voimakas, on niitä, jotka suorastaan pitävät luonnottomana, että hallitus on ottanut

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lähetystöille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkosiaiministeriön tiedoituksiin.

vastuulleen ilman riksdagin antamaa tukea ja suostumusta tehdä niin pitkälle meneviä päätöksiä sanktioihin osallistumisesta kuin mitä tosiasiallisesti on tapahtunut.

Asiantuntijat vakuuttavat muuten, että tulevan esityksen sisällöstä ei vielä voida mitään päätellä. Pääministeri on julkisuudessa maininnut, että nykyisten rahallisten puutteiden pitäisi voida tarpeita tyydyttää, mutta samalla myöntänyt kompromissien, sovittelujen, välttämättömyyden. Omas ta puolestaan hän lienee taipuvainen ratkaisuun, joka - jonkinlaista keskitietä kulkien kommission ja sosialistien vastalauseen välillä - antaisi syrjään työnnetuille laivastointresseille tuntuvasti enemmän kuin mitä kommissio on ehdottanut, kuitenkin niin, ettei uudesta panssarilaivasta olisi lähivuosina puhuttakaan.

Sotilaallisella taholla havaitaan tyytymättömyyttä siihen, että hallitus, kuten väitetään, ehkäpä enemmän puoluetaktillisia kuin asiallisia seikkoja huomioon ottaen, pyrkii keskustaryhmien kanssa yhteisymmärrykseen, ennenkuin ammattiviranomaiset (tammikuun 1 päivään mennessä) ovat antaneet lausuntonsa.

Oikeistotaholla taasen arvellaan - luultavasti hyvällä syyllä -, että hallitus, tehostaessaan yhteisymmärryksen ja sovittelujen tärkeyttä, ajattelee "sopimuskumppaneiksi" talonpoikaisliittoa ja vapaamielisiä (joiden joukossa on eräitä puolustukselle kylmäkiskoisia aineksia) jättäen "taipumattoman" oikeiston laskelmistaan pois. Oikeisto taasen

toivoo voivansa voittaa puolelleen talonpoikaisliiton, jos hallitus osoittaa liian suurta niukkuutta. Tästä avautuu kuitenkin se "näköala", että jos hallitus kaatuisi puolustuskysymyksessä, olisi puolustuksen lujittamista vaativille ryhmille varsin epäkiitollista taistella voimakkaan, hallituvastuusta vapautuneen sosialidemokraattisen puolueen kanssa, joka tässä kysymyksessä luultavasti vetoaisi säästävyyssyyisiin.

On viitattu siihenkin, että puolustuskysymys voisi johtaa hajoitukseen. Katsoen ensi syksynä tuleviin II kamarin vaaleihin, tuntuu siltä, että tämä keino voi tulla käytettäväksi vain siinä tapauksessa, että hallitus ajoissa saa esityksensä valmiiksi sekä kevätpuolella tässä asiassa kärsii todella vakavan vastoinkäymisen; pääministeri lienee nim. lausunut kyllä voivansa kuninkaan vahvistettavaksi esittää sellaisenkin lakiehdotuksen, joka tuntuvasti ylittää hallituksen suosittelemat rajat.

Ainakin nykyhetkellä näyttää lähinnä siltä, ettei saksalaispelko ja likeisessä yhteydessä sen kanssa oleva Tanskan turvallisuuskysymys näyttele yhtä suurta osaa kuin jonkun aikaa sitten, nimenomaan vasemmistotaholla. Ehkäpä päätellään, että Kansainliitolla sittenkin on mahdollisuuksia kriittillisessä tilanteessa tukea Tanskaa Ruotsin tarvitsematta ottaa lukuun yhtä epämieluisaa kuin kohtalonomaista casusta: aseellista konfliktia Saksan kanssa. -

Selvää on muuten, että nykyisen sodan vaiheet ja Kansainliiton mahdollisuus siinä viedä omia suuntaviivojansa voittoon tulee huomattavasti vaikuttamaan Ruotsin puolustus-kysymyksen lopulliseen ratkaisuun. Puolustuksen lujittamista vaativat ryhmät voivat, jos liitto ei koetusta kestä, tehostaa omakohtaisen puolustuskuntoisuuden välttämättömyyttä, ehkä myös liittosuhteiden merkitystä; vastakkaisessa tapauksessa he voivat vaatia parempaa valmiutta paktin velvoitusten täyttämiseen. - Vastapuoli taasen saattaa hyvällä tahdolla johtua jotenkin päinvastaisiin päätelmiin.

Ministeri:

R. Erich.